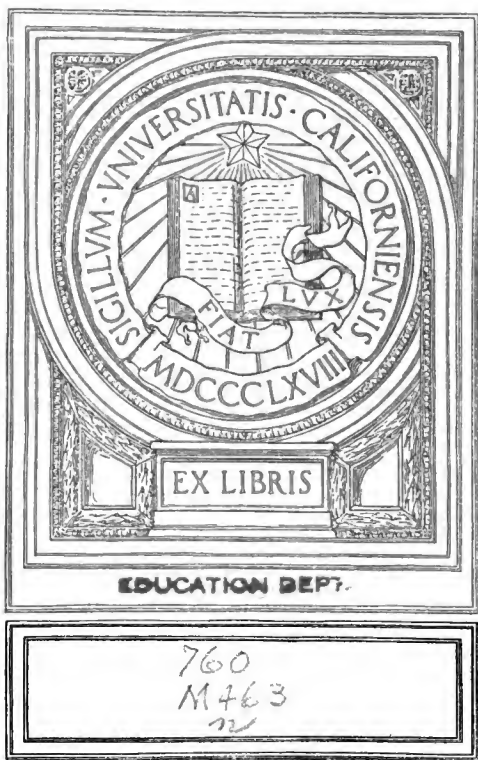

A NEW LATIN PRIMER

MIMA MAXEY and MARJORIE FAY

THE HEATH-CHICAGO LATIN SERIES

A NEW LATIN PRIMER

BY

MIMA MAXEY AND MARJORIE J. FAY

The Laboratory Schools, The University of Chicago

ILLUSTRATIONS BY
RUTH UPHAM

D. C. HEATH AND COMPANY
BOSTON NEW YORK CHICAGO LONDON
ATLANTA DALLAS SAN FRANCISCO

COPYRIGHT, 1933
BY UNIVERSITY OF CHICAGO

No part of the material covered by this
copyright may be reproduced in any form
without written permission of the publisher.

3 0 5

EDUCATION DEPT.

AUTHORS' FOREWORD

The credo upon which this book is constructed runs somewhat as follows:

Things exist written in the Latin language that are worth reading today.

Latin should be so taught as to develop power to read those things in Latin.

One learns to read by reading.

Material for reading in the early stages should be easy and repetitious, and should introduce new vocabulary in self-evident situations.

The acquisition of the language itself is a sufficiently large task for the beginner. He should not be called upon to deal with situations outside of his own experience or to acquire knowledge through the new medium; neither should his problem be complicated by the necessity of learning a formidable grammatical nomenclature or a science of grammar that the Romans themselves managed to do without until its introduction by Dionysius Thrax, who was born 166 B.C.

Omission of formal grammar need not result in inaccurate or incorrect Latin. A tendency to inexactness can be corrected by much oral reading of Latin and by writing in Latin.

This translation of this credo into a beginner's book is characterized by certain definite features:

Vocabulary.—Vocabulary has been chosen on the principle that words most frequently used in Latin literature should appear early and should be repeated often. Lodge's *Vocabulary of High School Latin* (Columbia University: Teachers College, 1912) has been used to determine frequency. Words have been divided into seven classes:

Class I.—Words appearing, 1,000 times or more in the passages usually read in high schools. These words are all introduced early and repeated often in these lessons.

Class II.—Words occurring 500–999 times. These words appear early and often.

Class III.—Words occurring 100–499 times. In this group *nē* is omitted because the subjunctive does not appear in these lessons.

Class IV.—Words occurring 50–99 times. This group is largely used.

Class V.—Words occurring 25–49 times. 106 words from this list appear.

Class VI.—Words occurring 5–24 times. 173 of these words are used.

Class VII.—Words not on Lodge's list of 2,000 words. 73 of these are used, largely in the first lessons to get familiar situations.

A total of 554 words is used in the forty lessons. After the first lessons, each word is introduced in a setting that makes its interpretation possible by reading alone. Every word is repeated in successive chapters and frequently in later chapters.

That the expression "interpretation by reading alone" may not be misunderstood, by way of illustration the following excerpt *The Comic Latin Grammar* ([Hartford: Edwin Valentine Mitchell], p. 12) is added, with blanks in place of words that have been omitted: "The truth is that people are ..... of crying and find it much more agreeable to ..... The sublime is out of .....; the ..... is in vogue. A turn-up nose is now a more interesting object than a ..... collar."

Anyone who can read English at that level can supply the first four blanks easily. Anyone who can read English and has the same humorous slant as the author can supply the last. An unfamiliar word can be interpreted as easily as the blank.

For the convenience of the teacher, the basic vocabulary of each lesson is appended at the end of the book and is divided into the classes mentioned above.

Omissions.—The omission of paradigms and other grammatical material is intentional. Form and usage are learned from repetitious reading, dictation, and imitation.

The omission of rules of pronunciation is intentional. Pronunciation is learned by imitation and practice.

The omission of classical flavor is intentional. This may be

supplied by reading such a book as *Julia* by Reed (Macmillan & Co.), as supplementary reading after the pupil is reading with some ease (e.g., after Lesson X; the exact point depends on the class).

Procedure.—This material, which is thoroughly tried material, is used by the authors for initial reading with no preceding approach.

Tried dictation and dictation-imitation lessons are appended. Writing should not be done until material is thoroughly familiar. When the pupil has heard and himself reproduced orally with accuracy Latin that he understands directly, he should have practice in writing. This should consist of dictation, in which the only demand upon the pupil is understanding and accurate reproduction of what he hears; of a combination of dictation that sets a pattern, and imitation of the pattern, by which he learns form and usage in terms of function; and of free writing in which he expresses himself directly and gains a sense of power over the new medium.

A set of topics for free writing is appended.

A list of suggested books for English reading is appended. Pupils are encouraged to read widely in English outside of class that they may gain acquaintance with Roman materials for their next reading.

The authors take this means of expressing their gratitude to those who have made this volume possible. They are especially grateful to Professor C. H. Judd, director of the Laboratory Schools; to Professor H. C. Morrison, professor of education, who was superintendent of the Laboratory Schools at the time the work was begun; to Messrs. Reavis, Woellner, Dewey, and Loomis, principals of the University High School; and to Miss Elsie M. Smithies, head of the Department of Latin in the University High School, for the opportunity to try out ideas and test material.

THE AUTHORS' FOREWORD TO THE PUPILS

Attendite, discipulī! Our age has been called the "age of invention." When we think of the wonderful part that modern inventions play in our lives, we are sure that the name is a good one. More important, however, than any two of these modern inventions that you can choose are two very old inventions, the invention of speech and the invention of writing. Today we find many languages that have grown out of that original invention of speech which are very different from each other. When we read a language other than our own, then, we are dealing with the expression of people who are different from us, and we are really looking into their minds. When we do this it is a real adventure, for, you know, a person's mind is the most interesting thing about him. When the people whose language we read is one that was at the height of its power almost two thousand years ago, the adventure is even greater. These Latin lessons are to start you out on that intellectual adventure. We hope that it will be one that you will enjoy. *Valēte, discipulī.*

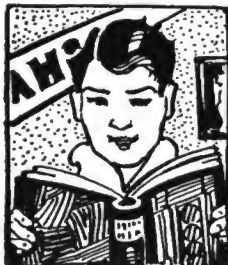
TABLE OF CONTENTS

READING IN LATIN—FORTY LESSONS	1
SĀTURNĀLIA, A CHRISTMAS LESSON	77
TOPICS FOR FREE WRITING	78
DICTATION AND DICTATION-IMITATION LESSONS	81
SUGGESTED BOOKS FOR READING IN ENGLISH	115
LATIN VOCABULARY FOR EACH LESSON	117
LATIN-ENGLISH VOCABULARY	130
SPECIAL VOCABULARY FOR SĀTURNĀLIA	138

LESSON I

Salvē, discipula. Salvē, magistra. Salvē, discipule. Salvē, magister. Salvēte, discipulī. Valē, discipula. Valē, magistra. Valēte, discipulī.

Hic est discipulus.

Haec est discipula.

Hic est puer.

Haec est puella.

Hae sunt puellae.

Hī sunt puerī.

Haec est magistra.
 "Salvēte, discipulī, puerī et puellae."

Puer est discipulus.
 Puella est discipula.
 Hae sunt discipulae.
 Hī sunt discipulī.

Haec est puella.
 Magistra nōn est puella.
 Magistra est fēmina.

Haec est magistra. Haec est fēmina. Haec est puella. Haec
 puella est discipula. Haec puella nōn est magistra.

Haec puella est parva. Haec puella nōn est parva; haec
 puella est magna.

Haec puella nōn est parva;
 haec puella est alta.

Haec puella est bona. Fēmina quoque est bona.

Haec puella nōn est bona.

Haec puella est magna. Magistra quoque est magna.

Haec puella est parva.
Puella est pulchra quoque.

LESSON II

Hic sunt fēmina et puer et puella. (Sunt hīc; hīc nōn sunt.)
Haec fēmina est mātēr; hic puer est fīlius et haec puella est
fīlia fēminae. Mātēr est magna, sed fīlius et fīlia sunt parvī.
Haec mātēr est bona mātēr. Haec mātēr nōn est mea mātēr;
nōn est tua mātēr; est mātēr puerī et puellae. Haec puella est
soror puerī. Hic puer est frāter puellae. Hic puer puellam
amat. Haec mātēr fīliam amat. Haec puella magistrā amat
et magistrā puellam amat.

Fīlium et fīliam fēminae amō. Mātrē puerī et puellae
amō. Mātrē meam quoque amō. Sorōrē et frātrē et
mātrē amō. Magistrā amō. Estne fēmina, puella, mātēr
tua?

Ita. Mātēr mea est.

Haec puella nōn est soror mea. Soror puerī est. Hic frāter
est frāter puellae; nōn est frāter meus. Haec fēmina nōn est

māter mea, sed fēminam amō. Estne haec magistra māter tua?

Māter mea nōn est.

Filius fēminae est discipulus bonus, et magistra puerum amat. Nunc discipula nōn est bona. Nunc magistra discipulam nōn amat.

MAGISTRA: Puellam parvam amō.

PUELLA: Et magistrā amō.

MAGISTRA: Māter quoque puellam amat. Amāsne puellam?

DISCIPULA: Ita. Puellam amō.

Valēte, discipulī.

Valē, magistra.

Salvē, puella. Haec est magistra; nōn est magister. Estne magistra tua bona?

Ita. Bona est.

Estne frāter tuus discipulus bonus?

Frāter meus est bonus et magnus et altus, sed nōn est pulcher. Soror mea et frāter meus sunt discipulī magistrae bonae.

Valēte, discipulī.

LESSON III

FĒMINA: Salvēte, puer et puella. Hic est filius meus; haec est filia mea.

PUER: Haec est māter mea; haec est soror mea.

PUELLA: Haec est māter mea et hic est frāter meus.

FĒMINA: Amāsne magistram, puer?

PUER: Ita. Magistram meam amō.

FĒMINA: Estne magistra tua hīc?

PUER: Nunc hīc nōn est.

FĒMINA: Amāsne magistram tuam, puella?

PUELLA: Ita. Magistra est bona et magistram bonam amō.

America est patria mea. Americam amō. America est terra magna. America nōn est īnsula. Britannia est īnsula, Hibernia est īnsula, Sicilia est īnsula, Cuba est īnsula. Italia quoque nōn est īnsula. Italia nōn est patria mea sed Italiam amō. Amāsne Italiam? Amāsne Britanniam?

America nōn est īnsula; est terra magna. Italia et Hispānia nōn sunt terrae magnae sed nōn sunt īnsulae. America est patria mea, sed Italia nōn est patria mea et Britannia nōn est patria mea. America est patria mea et fāma Americae est magna et fortūna Americae est bona. Americam et fāmam Americae et fortūnam Americae amō.

Haec via est longa. Haec via est via bona et pulchra. Nova quoque est haec via. Haec via nōn est via antīqua. Hīc viae nōn sunt antīquae. Viae sunt novae. Viam longam amō. Amatne soror tua viam longam? Amatne frāter viam longam? Amāsne viam longam?

LESSON IV

Haec via est via antīqua; nōn est via nova. Italia est terra magna; nōn est īnsula. Sunt longae viae in Italiā. Hae viae sunt antīquae quoque. Sed nunc viae bonae sunt. Fāma Italiae est magna. Fortūna Italiae nōn est bona. Italia nōn est patria mea. America est patria mea. Estne America patria tua? Ita. America est patria mea.

Quis est haec? Puella est haec; magistra haec nōn est.

Quis est haec puella? Iūlia est haec puella.

Ubi est Iūlia? In viā est Iūlia.

Quid habet Iūlia? Epistulam habet Iūlia.

Cūr habet Iūlia epistulam? Iūlia epistulam habet quod māter Iūliae hīc nōn est. Māter est in Britanniā. Nunc Iūlia

epistulam portat et laeta est. Nunc Iūlia in viā epistulam portat. . . . Nunc Iūlia in casā est. Epistula est longa.

Cūr Iūlia nōn est in scholā? Nōn intellegō.

PUER: Salvē, soror.

PUELLA: Salvē, frāter.

PUER: Estne māter hīc?

PUELLA: Nunc hīc māter nōn est. Quid cupis?

PUER: Mātre[m] cupiō. Valē.

PUELLA: Valē.

Quis est hic? Agricola est hic. Agricola filiam pulchram habet et filiam amat. Fīlium quoque habet. Fīlius agricolae est magnus et labōrat. Sed filia nōn est magna; est parva. Fīlia in casā labōrat; fīlius in agrō labōrat. Agricola quoque in agrō labōrat. Filia in agrō nōn labōrat et haec est causa: quod est puella et puella parva. Fortūna agricolae nōn est magna sed filia parva in agrō nōn labōrat. In casā labōrat et cēnam parat. Agricola est laetus quod filia cēnam parat. Cēnam cupit. Ubi est agricola nunc? In viā est. Quid portat? Nōn intellegō.

LESSON V

Quis est hic vir? Hic vir est nauta. Nauta est amīcus agricolae. Vir altus et magnus est. Nauta agricolam amat et

agricola nautam amat. Nauta labōrat sed nōn in agrō. In terrā nōn labōrat. Estne nauta Americānus? Ita. Hic vir saepe in terrā est. Nōn semper in terrā est. Interdum in casā agricolae est. Intellegisne? Ita. Agricola hunc amīcum amat et saepe nautam laudat quod nauta bonus est. Fīlius et fīlia agricolae quoque nautam vidēre cupiunt, quod vīta nautae est periculōsa. Hic

nauta multās terrās videt quod nōn est semper in Americā. Aquam saepe videt quod est nauta. Aqua saepe est periculōsa. Interdum nauta aquam vidēre nōn cupit. Italiam et Hispāniam et Britanniam videt sed nōn est Italus; nōn est Hispānus; nōn est Britannus. Nauta est incola Americae et laetus est. Incola Americae sum quoque, sed nōn semper in hāc terrā habitō.

Ubi habitās? Esne Hispānus? Esne Hibernus? Esne Italus? Habitāsne in Italiā? Esne incola Italiae? Poēta, amīcus nautae, in Italiā habitat; incola Italiae est. Italia est patria poētae. Hic poēta multa scrībit. Bene quoque scrībit. Saepe epistulās longās scrībit. Poēta magnam pecūniam nōn habet. Fortūna nōn est magna sed fāma est magna. Casam parvam habet. In casā cēnam parat. Poēta Americam vidēre cupit. Cūr Americam nōn videt? Haec est causa: pecūniam

nōn habet. Vīta poētae nōn est saepe periculōsa. In terrā habitat.

Fīlius agricolae nauta esse cupit, quod vītam periculōsam cupit. Puer est parvus. Puerī parvī nōn sunt nautae. Nautae sunt virī. Puer in scholā labōrat. Puella scrībere cupit. Epistulās bonās scrībit. Magistra puellam laudat quod epistulae sunt bonae. Interdum puella epistulās portat quod mātrem epistulās vidēre cupit.

LESSON VI

Ego sum magistra. Tū es discipulus. Ego in Americā habitō. Habitāsne tū in Americā? Haec est pictūra scholae meae. In pictūrā est puer, discipulus bonus. Pater huius puerī est nauta. Incola Americae est. Vir bonus et magnus est. Nauta epistulās scribit et puer saepe mihi epistulās ostendit. Interdum nauta est in scholā. Discipulis fābulās dē multis terrīs nārrat et pictūrās ostendit. Nauta multās terrās videt et virōs et fēminās videt. Discipulī pictūrās nautae spectant et fābulās laudant. Interdum ego epistulās nautae legō. Discipulī nautae grātiās agunt quod pictūrās ostendit et fābulās nārrat et epistulās bene scribit.

Filius nautae est saepe laetus quod pater dōna dat. Saepe filiō dōna dat. Puer patrī grātiās agit. Pater puerō fābulās dē dōnīs nārrat. Hae fābulae vītam nautārum mōnstrant. Interdum pater pecūniam ē multis terrīs portat. Puer est laetus quod pecūniam Italiae et Hispaniae et Hiberniae cupit. Puer dōnum spectat et patrī grātiās agit.

Estne filius nautae in scholā tuā? Estne filius agricolae in scholā tuā? Legisne fābulās in scholā tuā? Scribisne fābulās in scholā tuā? In scholā meā sunt multae pictūrae. Discipuli pictūrās spectant et laudant. In pictūrīs sunt viae. In viīs sunt virī et fēminae. Haec fēmina aquam portat. Hic puer epistulam portat. Pictūrae sunt pulchrae. Hae pictūrae sunt dōna. Nauta pictūrās ē Britannīā, ē Siciliā, ē multīs terrīs et insulis portat.

Poēta magistrae epistulam scribit et nauta hanc epistulam portat et discipulīs ostendit. Poēta est amīcus magistrae. Magistra epistulās poētae semper laudat. In epistulā poētae est pictūra aquae. Pulchra est, sed parva. Poēta aquam saepe videt quod interdum in insulā habitat. Nōn est nauta et vīta nōn est periculōsa. Poēta est Italus. Nauta est Americānus. Amīcus meus est Hibernus. Hic agricola est Britanus. In hāc pictūrā est nauta Hispānus.

LESSON VII

Epistulam habeo. Epistulam nautae ostendo. Nauta epistulam videt. Epistulam spectat. Est epistula nautae. Nauta epistulam cupit. Nautae epistulam do. Nunc epistulam habet et laetus est. Mihi gratias agit. Epistulam legit. In epistula est pictura. Nunc mihi picturam monstrat.

Haec est casa Americāna. Haec casa iānuam habet. Iānuā est clausa. Multās fenestrās quoque habet. Fenestrae sunt magnae. Fenestra Americāna mihi grāta est. Estne tibi grāta?

Haec est casa Rōmāna. Casa nōn est magna; est parva. Iānuam habet. Iānuā est aperta. Fenestrās habet sed nōn multās fenestrās. Fenestrae Rōmānae nōn sunt magnae; sunt parvae. Fenestrae Rōmānae sunt altae. Nōn sunt clārae. Fenestrās Rōmānās nōn amō. Fenestrās Americānās laudō. Americānī fenestrās apertās saepe habent. Fenestrae Rōmānae nōn sunt apertae; sunt clausae. Fenestrās apertās laudō.

Hic non habitat vir. Ibi habitat vir. Hic vir est poēta clārus et benignus. Casam habet et cūrat. Nunc fēminae in silvā ambulant. Nunc poēta iānuam aperit et fēminās videt. Fēminae rosās portant. Poētae rosās ostendunt et poēta est laetus quod rosae sunt grātae et rosās nōn habet. Fēminae poētae rosās dant. Poēta fēminīs grātiās agit. Hoc dōnum est poētae grātum. Nunc iānuam claudit. Rosās cūrat et laudat.

Interdum poēta est in scholā quod amīcus magistrae est. Saepe fābulās nārrat. In silvā cum discipulīs ambulat quoque. Saepe discipulī cum poētā ambulāre cupiunt. Poēta est discipulīs cārus. Est benignus quoque. Suntne poētae tibi benignī? Poētae sunt mihi benignī, sed ego sum magistra. Esne tū poēta? Pater meus est poēta et in Britannīā habitat. Epistulās patris meī legere cupiō. Interdum in epistulīs patris sunt dōna. Bene est. Patrī grātiās agō, quod dōna sunt pecūnia et pictūrae. Ē multīs terrīs pater pictūrās portat. Pater meus est poēta clārus. Fāma est magna.

LESSON VIII

In viā ambulō. Hīc est casa pulchra. Fenestra casae est aperta et in fenestrā est rosa pulchra. Iānua casae nōn est clausa. Iānua quoque est aperta et hīc est fēmina benigna. Cum fēminā vir rosās spectat. Vir in casā nōn habitat sed casam et rosās cūrat. Vir rosās ostendit. Fēmina benigna est et virō grātiās agit. Rosae sunt grātae fēminae et rosās laudat. Vir in casā parvā in silvā habitat et vir quoque rosās habet. Vir rosās amat. Ibi est casa virī. Ibi sunt rosae virī. Bene rosās cūrat et clārae sunt rosae virī.

Haec est schola nostra. Schola nostra est clāra et fāma est magna. Interdum iānua est aperta. Rosās vidēmus. Agrōs quoque vidēmus. Silvam ex fenestris vidēmus. Ibi est via longa. Ex fenestris viam quoque vidēmus.

Nunc magistra nostra discipulōs exspectat. In scholā nōn labōrāmus. In viīs ambulāmus. Ad scholam properāmus. Hī puerī linguam Latīnam discunt, sed hae puellae sunt parvae et linguam Latīnam non discunt. Magistra nostra est benigna et puerīs et puellis cāra. Linguam Latīnam discere cupimus. Interdum mātērēs nostrae ad scholam properant. Mātērēs nostrae magistram vident et laudant. Nōs quoque magistram laudāmus.

Nunc fenestrās claudimus. Iānua scholae est clausa et ibi nōn labōrāmus. Ex scholā ad casās nostrās properāmus. In agrīs sunt agricolae. Ibi labōrant. Mātērēs nostrae nōs exspectant. Cēnam parant. Aquam portāmus et mātērēs sunt laetae. Rosās cūrāmus et spectāmus. Frātērēs parvōs cūrāmus. Hoc est grātum frātribus nostrīs.

Nunc agricolae ex agrīs properant. Cēna est parāta et cēna

est grāta agricolīs. Filii agricolārum ex agrīs cum patribus
properant quod hī quoque cum agricolīs in agrīs labōrant.

LESSON IX

Nox est et noctū agricolae agrōs nōn cūrant. Noctū mātres cēnam nōn parant. Noctū discipulī in scholā nōn labōrant et linguam Latīnam nōn discunt. Sed noctū nautae saepe labōrant.

Nox est et ibi medicus ambulat. Medicus noster nōn est, sed medicus puerī. Nunc medicus properat sed est tardus. In

silvā properat. Puer, filius agricolae, in casā est aeger. Medicus, vir clārus et benignus, ad casam agricolae properat quod puer est aeger. Nox est et medicus sōlus ambulat. Amīcī cum medicō nōn ambulant. Sōlus properat. Tardus est quod lūna est obscūra. Medicus lūnam clāram vidēre cupit. Stellae quoque sunt obscūrae et medicus nōn clārē videt.

Puer laetus nōn est. Aeger et miser est. Ubi nōs aegrī sumus, miserī sumus nōs quoque. Puer sōlus est, sed sōlus esse nōn cupit. Amīcōs vidēre cupit. Lūnam et stellās nōn videt quod obscūrae sunt. Puer aeger medicum exspectat sed medicus est tardus.

Nunc medicus iānuam agricolae aperit et puerum spectat. Medicus est puerō benignus. Puerō fābulās longās et bonās nārrat. Ex fenestris puer et medicus silvam spectant sed stellās et lūnam nōn vident. Nunc medicus iānuam claudit. Ex casā agricolae properat et ad silvam ambulat.

Esne aegra, puella?

Minimē. Nōn sum aegra.

Laeta sum quod nōn es aegra. Misera sum quod Cornēlia est aegra. Haec puella nōn est aegra; haec puella nōn est aegra. Nōn sunt aegrae. Estisne aegrae, puellae?

Nōn sumus aegrae.

Esne aeger, puer?

Nōn sum aeger.

Laeta sum quod nōn es aeger. Esne aeger, discipule?

Nōn sum aeger.

Estisne, puerī, aegrī?

Minimē. Nōn sumus aegrī.

Laeta sum.

LESSON X

Nunc nōn est nox, sed vesper est. Amīcus noster, puer aeger, in casā stat. Ex fenestrā viam spectat. Discipulōs exspectat. Stellās nōn videt quod nōn est nox. Lūna nōn est

obscura. Vesper est. Vesperī agricolae ex agrīs properant et discipulī ex scholā ambulant. Puer nōn est miser sed laetus. Haec est causa: nunc nōn est aeger. Herī puer erat aeger et in scholā nōn labōrat. Miser erat et sōlus, sed medicus

puerō medicīnam dedit et hodiē puer est laetus. Herī puer nōn labōrābat. Impiger nōn erat. Tardus erat. Hodiē est impiger. Scrībit, legit, aquam in casā portat. Herī cum puer medicum vīdit, medicīnam nōn cupiēbat. Medicus, vir benignus, puerō pecūniam dedit, et puer medicīnam cupīvit. Herī puer amīcōs nōn vīdit. Hodiē ex fenestris discipulōs in viā videt. Discipulī puerum ex viā vident et ad fenestram properant. Discipulī puerō epistulam dant. Magistra epistulam scrīpsit. Puer epistulam legit et laetus est quod epistula est grāta.

Labōrāsne in casā, puella?

Ita. In casā labōrō.

Labōrāsne in casā, puer?

Minimē. Nōn in casā, sed in scholā labōrō.

Labōrātisne in scholā, puerī?

Ita. In scholā labōrāmus, sed nōn in casā. Puellae quoque in scholā labōrant.

Spectāsne lūnam vesperī, puella? Spectāsne stellās noctū, puer?

Noctū stellās spectāmus quod stellās amāmus. Cum lūna est obscura, stellās vidēmus.

Estne lūna grāta tibi? Suntne stellae tibi grātae?

Ita. Lūnam et stellās amō.

Ubi stās cum stellās spectās?

In casā nōn stō cum stellās spectō. Cum in viā stāmus, stellās et lūnam vidēmus.

LESSON XI

Haec puella parva cum mātře in casā stat. Est aestās et iānua et fenestrae sunt apertae. Vesper est pulcher. Hīc est silva et in silvā tabernāculum vident. In tabernāculō in silvā habitat fēmina. Aestāte fēmina in tabernāculō habitat. Aestāte sōla in tabernāculō manet. Hodiē est in tabernāculō. Herī nōn erat in tabernāculō. Herī erat in oppidō. Saepe ad oppidum ambulat. Ex oppidō multa ad tabernāculum portat. Hodiē erat in silvā. Ex silvā quoque multa portat. Nunc in tabernāculō est et est impigra. Quid nunc habet fēmina? Medicīnam habet. Diū labōrat in tabernāculō et nunc medicīnam habet. Medicīnam ad oppidum portat et pecūniam ad tabernāculum portat. Nōn est medicus sed medicō medicīnam dat. Nōn est aegra fēmina; est valida. Pecūnia nōn est dōnum, nōn est praemium quod fēmina labōrat. Fēmina pecūniam habet quod medicīnam dat.

Puella parva cum mātře fēminam et medicīnam spectat. Puella saltat et hoc dīcit: "Laeta sum quod nōn sum aegra. Medicus mihi medicīnam fēminae nōn dat." Māter respondet: "Ego quoque sum laeta quod es valida et medicīnam nōn cupis. Laeta sum quoque quod in tabernāculō nōn habitāmus. Tēctum magnum nōn habēmus sed cāra mihi est casa nostra."

LESSON XII

Interdum hic discipulus nōn est bonus. Malus est et in scholā nōn bene labōrat. Hodiē magistra nōn est laeta. Maesta est. Puerum nōn laudat. Ubi discipulī ē scholā domum eunt, magistra ad sē puerum malum vocat et hoc dīcit: "Tū, puer, nōn bene labōrās. Nunc tē solum labōrāre cupiō. Aquam in scholam portā." Puer aquam portāre nōn cupit et sēcum, "Domum ire cupiō," inquit. "Hanc magistrā nōn amō." Diū lacrimat. Ūnam hōram puer solum cum magistrā manet. Linguam Latīnam discit. Aquam portat. Fenestrās et iānuās claudit. Sed hōra longa nōn est puerō maestō grāta.

Māter puerī domī puerum exspectat et ē fenestrā vocat. "Puer! Puer!" dīcit māter. Puer nōn respondet. Post ūnam hōram māter maesta ē tēctō ad scholam it quod vesper est et puer nōn est domī. Ibi puer stat et lacrimat.

"Cupisne mox bonus esse?" dīcit magistra. "Cupisne bene labōrāre? Ubi bene labōrās tē laudō."

Puer magistrā et mātrem maestam spectat. "Ita," respondet puer sed sēcum, "Nunc domum ire cupiō," dīcit.

Mox māter et filius domum eunt. Properant quod nox est et stellae et lūna sunt clārae.

Pater puerī domī nōn est. Ex oppidō properat. Praemium habet. Puerō praemium dare cupit. Praemium est tabernāculum. Aestāte puerī in tabernāculis habitāre cupiunt. Validī et impigrī sunt ubi in tabernāculis habitant. Puer est bonus et pater praemium laetē spectat. Sed ubi in tēctum it et filium videt et māter fābulam dē puerō malō nārrat, maestus est pater.

Post cēnam pater puerum ad sē vocat. Hoc dīcit: "Nunc

hoc praemium tibi dare nōn cupiō. Hodiē nōn bene labōrābās et ūnam hōram sōlus cum magistrā manēbās. Maestus sum, sed tū es fīlius meus et mihi cārus. Ubi magistra ad mē epistulam bonam dē tē scrībit, praemium tibi est.

Diū puer lacrimat. Mox in scholā bene labōrat. Magistrae semper grātus esse cupit. Mox pater nōn est miser quod magistra puerum laudat. Mox tabernāculum habēbit.

LESSON XIII

Haec casa est domus fēminae benignae. Casa est casa alba.
Post casam est hortus. Post hortum est silva. In hortō sunt

multī et pulchrī flōrēs. Sunt rosae albae et lilia alba quoque.
Alta sunt lilia et pulchrae sunt rosae. Sunt aliī flōrēs quoque
in hortō. Grātī fēminae benignae sunt flōrēs. Fēmina hortum

nōn cūrat. Vir quī in aliā casā habitat hortum cūrat. Aestāte hortum cūrat; hieme nōn cūrat quod hieme sunt nūlli flōrēs in hortō. Bene vir labōrat. Cārus virō est hortus.

Hodiē vir nōn est in hortō. Herī hīc erat. Hodiē hīc nōn est. Est aestās et in hortō est quiēs. Fēmina quiētem amat. Mox fēmina puerum lacrimantem audit. Ad iānuam it. Nūllus puer est in viā. Mox puerum quī in hortō labōrat videt. Est filius virī quī hortum cūrat. Hodiē puer hortum cūrat et lacrimat. Puer nōn est in periculō; nōn timet. Cūr lacrimat? Fēmina puerum ad sē vocat. Fēmina hoc dīcit: "Cūr lacrimās, puer?" Tum puer respondet: "Pater meus ad oppidum it et ego labōrō. Ego quoque ad oppidum ire cupiō. Duōs equōs habet et ego equōs amō. In stabulō frūmentum equīs dō. Aquam quoque dō. Ūnum equum semper cūrō. Ego quoque cum patre et equīs ire cupiō."

Fēmina quae est fēmina benigna est maesta. Miserum puerum! Fēmina et puer cēnam edunt. Tum fēmina flōrēs ex hortō capit et ad oppidum it. Cum fēminā it puer parvus quī nunc nōn lacrimat. Mox virum quī hortum cūrat fēmina videt et dē puerō parvō quī nōn est puer malus nārrat. Fēmina et vir et puer colloquium habent. Multās hōrās ibi manent. Vesperī domum eunt.

LESSON XIV

Nox est et quiēs est in terrā. Hiems est. Mārcus, puer Americānus, sōlus est in casā quod māter et pater ad oppidum iērunt. Diū legit. Dē multīs terrīs legit. Hanc fābulam, quae dē Rōmānīs antīquīs nārrātur, saepe Mārcus in scholā audīvit. In pictūrā est vir quī mīles Rōmānus est. Ad bellum

properat. Est mīles validus et magnus quī arma Rōmāna portat. Sōlus est. Multī aliī mīlītēs quī in pictūrā nōn videntur ad bellum ambulant quod bellum est magnum. Ibi sunt castra Rōmāna ubi noctū mīlītēs manent. Hic quoque manent ubi in bellō nōn pugnant. Mīlītēs interdum ā castrīs properant et ad bellum eunt.

Hic mīles Rōmānus quī est dux mīlitum arma bona portat. Quae sunt haec arma? Hic est gladius validus. Gladius nōn est longus. Nōn est lātus. Scūtum quoque capit. Scūtum du-

cem tegit ubi bellum est periculōsum. Pīlum habet. Hoc pīlum est longum et validum sed nōn est lātum. Galea quoque ducem tegit. Galeam et scūtum et gladium et pīlum Mārcus videt et laudat. Haec arma mīlitēs bene tegunt. Quod hic mīles est dux, bellum nōn timet. Periculū nōn timet.

Post mīlitēs castra vidēmus. Equōs et frūmentum vidēmus. Hī equī aliōs mīlitēs portant. Alia tēla portant. Nunc est nūllum periculū. Mox mīlitēs pugnant et tum est magnum periculū. Post bellum multī mīlitēs sunt dēfessī et domī esse cupiunt. Dux quoque est dēfessus. Dux bonus semper cōnsilia bona habet. Mīlitēs cōnsilia bona ducis semper laudant, sed cōnsilia mala nōn laudant. Dux impiger cōnsilia mala nōn laudat. Dux impiger cōnsilia bona semper habet. Bellum est periculōsum ubi cōnsilia ducis sunt mala.

Nunc nōn est nox. Nūlla quiēs est in terrā. Virī et fēminae labōrant. Mārcus nōn legit sed ad stabulum ubi equus stat ambulat. In stabulō Mārcus equō albō frūmentum dat. Tum in hortum puer et equus properant. Equus puerum ad flōrēs, rosās et lilia, portat. "Ego sum dux Rōmānus," inquit puer, "et arma capiō. Gladium et ūnum scūtum portō. Galeam habeō et in tabernāculō sunt duo pīla quae nunc nōn portō. Mīlitēs meī mē laudant quod cōnsilia bona habeō."

Māter vocat. Puer et equus domum properant. Post cēnam colloquium, quod dē armīs et bellō est, longum et grātum est.

LESSON XV

COLLOQUIUM

Quae arma, mīles Rōmāne, habēs?

Galeam et scūtum habeō. Haec est galea mea; hoc est scūtum meum.

Quid facit scūtum?

Scūtum mē tegit.

Quid facit galea?

Galea caput meum tegit.

Quae tēla, mīles Rōmāne, habēs?

Tēla mea sunt gladius et pīlum. Multī mīlitēs sagittās habent sed ego sagittās nōn habeō quod nōn sum sagittārius.

Ubi habitās, mīles Rōmāne?

In castrīs habitō cum est bellum. Castra amō. Castra sunt lāta et longa et multī mīlitēs Rōmānī in castrīs sunt. Longē ā casā patris meī sunt castra. Patrem et mātrem nōn videō. Interdum sum dēfessus et patrem et mātrem vidēre cupiō, sed ad casam nōn eō quod dux hoc dīcit: "Bonus mīles pugnat. Mīles malus domum it."

Cūr cōnsilium nōn capis et domum īs?

Dux meus est benignus dux sed cōnsilium intellegit. Nōn cupit mīlitēs domum īre. "Cōnsilium nōn est bonum," inquit dux. "Est malum. In castrīs manē." Tum numquam īre cupiō.

Labōrāsne semper in castrīs?

Minimē. Ego et trēs amīcī interdum ad silvam īmus. Cum in silvā sumus, iacula habēmus. (Iaculum est pīlum sed nōn longum pīlum.) Sagittās quoque habēmus. Interdum ad castra animālia portāmus. Animālia ad ducem portantur. Cum cēna bona in mēnsā parāta est, laetī sumus.

Quī sunt hī quattuor puerī quī in viā lātā ambulant? Amīcī sunt et filiī agricolārum. Quid faciunt? Sagittās portant. Scūta et pīla nōn portantur quod puerī mīlitēs nōn sunt et nōn pūgnant. Iacula nōn habent. Nōmen huius puerī altī est Mārcus. Medius puer est. Ā dextrā Mārcī est frāter, Lūcius, puer secundus, quī trēs sagittās portat. Ā sinistrā Mārcī est puer tertius, Carolus, nōmine. In capite Carolī est galea, sed mīles nōn est. Hic parvus puer, cuius nōmen est Claudius, post hōs trēs puerōs manet. Parvus est, sed cum puerīs magnīs ambulāre cupit. Dēfessus est quod puerī magnī properant.

Hodiē puerī equōs nōn habent. Quid puerī nunc faciunt? Hī quattuor puerī ā casīs ad silvam properant quod ibi sunt animālia. In stabulō sunt equī nigrī, et nunc ibi manent. Puerī animālia capere cupiunt. Interdum animālia puerōs timent. Sagittās quoque timent. Diū puerī in silvā manent, sed diū animālia nōn videntur. "Ibi," inquit Mārcus, "caput parvī animālis nigrī videō." Tum Mārcus prīmam sagittam capit, tum secundam et tertiam. Animal stat et puerum spectat. Nūllum perīculum est quod puerī nōn sunt virī magnī et validī. Puerī domum eunt ubi cēna in mēnsā parāta est. Cēnam laetī edunt.

LESSON XVI

Haec est agricolae filia cuius nomen est Anna. In casā est. Quid facit? Ā casā ire parat. Herī aliquis ad iānuam casae vēnit et epistulam portāvit. Anna iānuam aperuit. Tum epistulam manibus ad mātrem quae epistulam lēgit portāvit. Nunc Anna ad oppidum ire parat. Hīc habitat amīca Annae, Iūlia nōmine. Anna ā Iūliā ad oppidum invītātur. Anna est laeta et saltat. Māter nōn invītātur et Anna cum mātre nōn it. Oppidum est magnum sed puella periculum nōn timet quod hoc oppidum est locus tūtus et puella est tūta.

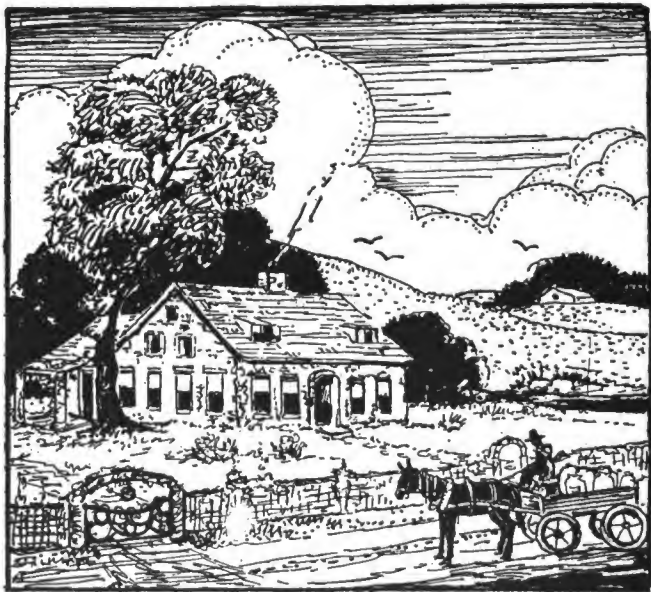
Vesperī puella nōn it. Māne it. Pater cum puellā it. Māne in carrō pater et filia per agrōs et silvam properant. Equum habent. Equus bene currit quod est validus. Puella est laeta. Ā dextrā et ā sinistrā multa videt. Omnēs rēs sunt grātae. Subitō in agrō quattuor animālia videntur. Pater, sagittārius bonus, arcum et sagittās habēre cupit, sed puella est laeta quod nūlla tēla sunt in carrō quod animālia sunt amīcī Annae.

Vesperī pater et filia in magnō oppidō sunt. Iūlia Annam exspectat et prope fenestram stat. Subitō equum et carrum videt. Ē tēctō currit et “Salvēte” inquit. Tēctum Iūliae est magnum aedificium. Multās fenestrās et quattuor iānuās habet. Ante tēctum est hortus. Per hortum puellae ad iānuam ambulant. Pater, “Valēte,” inquit, “puellae,” et domum it. In tēctum nōn it.

Diū Anna cum Iūliā manet. Puellae per oppidum ambulant quod Anna magna aedificia vidēre cupit. Per viās longās ambulant. Oppidum est Annae grātum. Ubi trāns viās puellae ire cupiunt, interdum est periculum, sed Anna et Iūlia sunt tūtae quod vir magnus, “Properāte, puellae,” inquit;

"tūtae estis quod hīc ego sum." Tum manūs puellārum capit et puellae cum virō benignō trāns viam fortiter currunt.

Iūlia trēs amīcās habet. Prīma est fīlia medicī. Secunda est fīlia poētae. Tertia est fīlia mīlitis quī iacula et alia tēla domī habet. In mēnsā stat pictūra virī quī in capite galeam habet. Hic vir fortiter pugnat. Hunc mīlitem Anna laudat quod est pater amīcae.

LESSON XVII

“Audī. Aliquid audiō. Audiſne aliquid? Multī virī per viās currunt; multī equī veniunt. Sunt carrī quoque et in carrīs multae rēs portantur. Sunt mīlitēs quoque et in manibus mīlitum sunt tēla. Quī sunt hī mīlitēs? Ad quem locum eunt? Vidē. Ibi prope nostram domum veniunt.”

Spectāmus et subitō multōs mīlitēs vidēmus. Multī aliī virī trāns viās et ante aedificia currunt quod hōs mīlitēs vidēre cupiunt. Mīlitēs arma et tēla habent. Galeās, gladiōs habent; scūta, pīla, arcūs, sagittās nōn habent. Patria nostra in bellō nōn pugnat, sed fīnitimī nostrī pugnant et nōs sumus sociī. Cum fīnitimī auxilium rogant necesse est ire. Mīlitēs nostrī ire dēbent quod sunt sociī fīnitimōrum. Omnēs mīlitēs nostrī fortiter pugnant et sunt parātī morīrī sī necesse est. Dux noster ducī sociōrum cōnsilium dat. Ducem sociōrum monet. Mīlitēs nostrī auxilium fīnitimīs dant quod fīnitimī nōn satis magnās cōpiās habent. Sī satis magnās cōpiās habent, nostrōs mīlitēs nōn vocant. Nōs nostrōs mīlitēs tūtōs esse cupimus, sed mīlitēs sociōs nostrōs tūtōs esse cupiunt. Māne hodiē ad sociōs eunt. Crās nōn domum venient, posterō diē nōn domum venient; mox venient sed nōn omnēs. Multī numquam iterum venient. Multī vītās dabunt, multī morientur.

LESSON XVIII

MAGISTRA: Quis est ille vir?

PUER: Ille vir est caecus. Ille vir oculōs habet, sed nūllās rēs videt.

MAGISTRA: Cūr adest? Cūr hīc est?

PUER: Ille vir filium habet quī prope hunc locum habitat. Vir filium vīsitat et nunc filium exspectat.

MAGISTRA: Herī ille caecus vir aderat. Nunc iterum adest.

PUER: Ita. Tum filium exspectābat et nunc iterum filium exspectat. Numquam longē sine filiō it quod est timidus. Ubi cum filiō ambulat, tūtus est.

MAGISTRA: Omnēs virī et puerī quoque illī virō auxilium dare dēbent. Sī omnēs auxilium dant, virī caecī sunt laetī neque timent.

PUER: Ecce! Vidē! Filius caecī virī adest. Quam laetus est ille vir!

MAGISTRA: Ad quem locum eunt vir et filius?

PUER: Necesse est ad aedificium magnum ire quod ibi vir caecus pecūniam accipit.

MAGISTRA: Cūr pecūniam accipit?

PUER: Vir erat miles et cum sociīs et finitimīs prō patriā pugnābat. Prō patriā parātus erat morīrī sī necesse erat. Cōpiae hostium erant magnae sed cōpiae nostrae nōn satis magnae erant. Dux militēs monēbat sed fortēs erant et fortiter pugnābant. Multī vulnerābantur; multī necābantur. Posterō diē aliī militēs illum militem vident, sed numquam postea ille videt. Hodiē est caecus! "Putābam mē tūtum," inquit. "Eram paene tūtus. Tum tēlum veniēbat et hīc sum." Nunc ab illō milite ex aedificiō magnō pecūnia accipitur.

LESSON XIX

Herī vir caecus mihi fābulam dē bellō in quō prō patriā pug-
nāvit nārrāvit. Haec est fābula:

Hīc sunt castra nostra. Ibi est flūmen. Illud flūmen nōn
est Rhēnus. Gallī multa flūmina habent sed illud flūmen nōn
est in Galliā. In Eurōpā nōn est. Trāns flūmen sunt castra
hostium. Inter castra hostium et castra nostra illud flūmen
fluit. Hodiē hostēs in castrīs manent quod herī multī vul-
nerātī et necātī sunt. Agrī occupātī et vāstātī sunt. Ducēs
hostium sunt irātī et mīlitēs noctū castra nostra capere cu-
piunt. Ducēs hoc iubent. Hoc dēsīderant. Ubi ducēs hoc
iubent, necesse est mīlitēs hoc facere. Omnēs castra nostra
vāstāre cupiunt, sed inter hostēs et mīlitēs nostrōs est illud
flūmen. Circum castra nostra est mūrus altus. Sine hōc mūrō
perīculum est magnum. Propter hunc mūrum hostēs castra
nostra neque capient neque nostrōs vulnerābunt. Timidī nōn
sumus. Herī nocte dux noster trāns flūmen properāvit et
cōnsilia hostium audīvit.

Hodiē dux noster adest. Magnās cōpiās postulat. Auxilium
postulat accipitque. Mox omnēs rēs erunt parātae quod nocte
perīculum erit magnum. Quam prope hostēs videntur! Ne-
cesse est illud flūmen trānsīre. Hoc est cōnsilium hostium.
Flūmen non est tardum. Per agrōs fluit et semper properat.
Sī hostēs trāns flūmen venient in mūrō stābimus. Ubi hostēs
ex aquā properant, multōs capiēmus et vulnerābimus. Mul-
tōs iterum in aquam iaciēmus. Ācriter pugnābimus. Hostēs
clāmābunt et auxilium postulābunt, sed nullī erunt tūtī. Dux
noster mīlitēs hostēs exspectāre iubet. Paene in mediō perī-
culō sumus.

Media nox est. Hostēs exspectāmus. Lūna nōn est clāra.

"Quis oculōs bonōs habet?" rogat dux.

"Ego," respondet mīles quī prope stābat.

"Ad mūrum ī," inquit dux, "et sī hostēs venientēs vidēs, omnēs mīlitēs monē."

"Nunc," clāmat ille mīles, "hostēs in flūmine sunt."

Tum, "Pīla aliaque tēla iacite," dux iubet.

Hostēs cōnsilia esse audīta nōn putābant. Tēla vīdērunt. Postea ad castra trāns flūmen iērunt.

Posterō diē dux, "Cūr," inquit, "Mārcus, mīles fortis, abest? Herī aderat, sed nunc abest."

Tum omnēs mīlitēs ad flūmen properāvērunt. Ecce! Ibi inter mūrum et flūmen erat Mārcus mortuus. Per caput inter oculōs erat gladius hostis. Bene Mārcus prō patriā pugnāverat.

LESSON XX

Is quī inter mūrum aedificiumque stat est avunculus meus. Māne in hortō est et flōrēs spectat. Nōn est irātus, sed maestus. Quae est causa? Ubi avunculus circumspectat, pulchrās rosās et aliōs flōrēs nōn videt. Undique flōrēs sunt in ruīnīs. Ōlim flōrēs erant pulchrī et ubi avunculus hortum spectābat omnēs probābat. Nunc omnēs flōrēs vāstātī sunt. Flōrēs quoque paene maestī videntur. Itaque nōn diū in hortō propter flōrēs vāstātōs manēre cupit. Quae est causa? Avunculus nullōs inimicōs habet. Itaque nullī inimicī hortum vāstābant. Prope hortum flūmen fluit. Interdum est altum. Circum hortum, tamen, est mūrus altus. Itaque aqua flūminis per mūrum nōn venit. Neque inimicus neque flūmen hortum vāstābat. Estne populus finitimus inimicus? Audēbatne hostis tēla iacere et rosās liliaque vāstāre? Occupābatne hostis hortum? Postulābatne omnēs flōrēs? Quis hortum vāstābat? Vēnitne aliquis armātus nocte ubi avunculus aberat? Quis hortum grātum oppugnāre audēbat? Cūr aliquis illum inimicum nōn audiēbat ubi per hortum vēnit? Cūr aliquis nōn clāmābat et avunculum meum nōn monēbat? Hoc nōn intellegō.

Quis est is quī ad hortum ex aedificiō properat? Est vir quī avunculum in hortō iuvat. Avunculum magnā cum cūrā iuvat. Sine illō auxiliō avunculus hortum nōn bene cūrat quod hortus est magnus. Ubi is vir diū abest, flōrēs nōn sunt pulchrī. Vir avunculum salūtat.

“Salvē,” inquit.

“Salvē,” respondet avunculus.

Tum vir quoque circumspectat. Is quoque undique flōrēs in ruīnīs videt.

"Herī," inquit, "prīmus diēs hiemis vēnit et omnia oppugnābat. Quamquam flōrēs pulchrī nōn videntur et eōs nōn probāmus, aestāte, tamen, nūllī erunt in ruīnīs. Hiems est inimīca hortōrum. Hiems bene armāta flōrēs flūminaque oppugnat et semper superat. Interdum validior est quam aestās. Hiems tēla valida habet."

"Ita," respondet avunculus. "Aestās, tamen, est mihi grātior quam hiems."

LESSON XXI

Nōs sumus militēs Rōmānī. Sumus militēs populī Rōmānī. Illī militēs quōs in illīs castrīs vidētis sunt barbarī. Mox barbarī castra nostra oppugnābunt. Sī nōn hodiē sed crās castra nostra oppugnābunt, nōs tūtī erimus quod sociī nōs iuvābunt et crās sociī aderunt. Sī hodiē oppugnābunt, quamquam multōs militēs nōn habēmus, tamen fortiter et ācriter pugnābimus et barbarī castra nōn expugnābunt. Quamquam ea oppugnābunt, tamen castra nōn expugnābunt. Castra expugnāre et dēlēre cupiunt sed neque ea expugnābuntur neque dēlēbuntur. Nōs nōn superābimur. Nōs fortēs militēs probābimus. Illī barbarī, cum sociōs vidēbunt, ā castrīs nostrīs ībunt, et castra sua movēbunt, nam quamquam sunt multī, nōn multum audent et undique celeriter current. Nōs et sociī nostrī sunt armātī neque eī tūtī erunt. Eī nōn servābuntur, nam sociōs nōn habent. Multī vulnerābuntur et necābuntur. Numquam iterum illī barbarī nōs oppugnāre et castra nostra expugnāre cupient. Nunc castra dēsīderant.

Mīles putat: "Sī in castrīs manēbō, mox hostēs aderunt. Multī vulnerābuntur; multī necābuntur; multī erunt caecī. Itaque manēre nōn cupiō. Domum īre cupiō. Rūrī habitō. Rūs īre cupiō. īre nōn dēbeō. Dux est fortis vir. Militēs monet et mē quoque monet. Sī domum ībō, numquam iterum mīles erō. Prō patriā numquam pugnābō, neque postea laudābor. Sī virī mē capient, ad ducem mē portābunt. Sine armīs erō. Sociī mē nōn accipient, neque amīcī mē accipient. Quam maestus sum! Sum timidus; hostēs timeō; multa timeō. Oculōs habeō sed nōn clārē videō. Mē miserum putō. Ecce! Ille vir ā castrīs et ā sociīs it. Ego quoque ībō. Crās, māne,

ubi omnēs dormient, ex castrīs ībō. Mox domī erō. Quid tum erit? Nōn sciō. Mē miserum!”

Miles est in vinculis. Miles putat: “Ā castrīs ire nōn dēbēbam. Ōlim putābam mē ire cupere. Sī hostēs venient, hīc mē capient. Nōn pugnābō quod sum sine armīs et in vinculis quoque. Ecce! Aliquid audiō. Hostēs adsunt. Nūllum auxilium habet dux. Iterum prō patriā et prō duce et prō sociīs pugnāre cupiō. Sum parātus morīrī postea sī necesse est. Nunc nōn sum timidus, hostēs nōn timeō, nūllam rem timeō. Sī dux mē accipiet, quam laetus erō! Sed ille fortis dux hīc nōn manet. Fortiter pugnat et mīlitēs monet. Mē nōn audit. Multī sociī vulnerantur, multī amīcī necantur, sed hī hostēs fortiter accipiunt. Dā mihi tēla et arma. Nūllus audit. Sōlus sum. Mē miserum!”

LESSON XXII

Ōlim vir et servus per silvam errāvērunt. Servus erat magnus et quod tēla portāvit virum bene iūvit. Laetī erant quod rūs erat grātum eīs et bēstiās ferās capere cupīvērunt. Herī hī duo virī bēstiās ferās esse in silvā audīvērunt. Diū in silvā fuerant et per tōtam silvam errāverant, nam nūllās bēstiās viderant, et domum sine bēstiīs ferīs ire nōn cupīvērunt.

Māne servus, cuius nōmen erat Carolus, "Sī domum duās bēstiās magnās portābimus," inquit, "magna erit cēna et amīcōs tuōs invitābimus."

"Ita," respondit vir, cuius nōmen erat Mārcus, "facile erit bēstiās oppugnāre et superāre, nam multās esse in silvā scīmus."

Sed ubi erat nox et paene tempus domum ire, eī, tamen, sine bēstiīs manēbant. Quamquam lūna stellaeque nunc vidēbantur, nōn erat facile, tamen, viam vidēre.

Subitō duo oculī, mox aliī prope virōs videntur. Virī timent. Celeriter bēstiae (nam ita virī putant) ad virōs sēmovent. Servus sagittās capit sed timidus est et bēstiae ferae nōn vulnerantur.

Tum Mārcus, "Ego," inquit, "vītās nostrās servābō. Celeriter curram et bēstiae post mē venient. Subitō prope flūmen stābō et bēstiae in flūmen current et omnēs morientur. Tūtī erimus."

"Hae bēstiae," inquit Carolus, "vītās nostrās dēlēre cupiunt. Interdum tōtum oppidum expugnant et incolās superant. Bēstiae sunt periculōsiōrēs quam barbarī."

Propius bēstiae ferae veniēbant.

"Ecce!" inquit Mārcus. "Bēstiae ferae nōn sunt. Eī sunt equī nostrī quī ē stabulō cucurrērunt. Iānua est aperta. Itaque hīc sunt."

Tum Mārcus ūnum equum cēpit. Carolus ūnum equum cēpit et ubi duo virī eōs incitāvērunt, domum in equīs portātī sunt. Cēterī equī post eōs properāvērunt.

LESSON XXIII

Ōlim dominus bonus malum servum habēbat. In multīs locīs dominus servum suum probābat. Prīmum in tēctō suō

labōrem dabat, sed servus tēctum eius nōn bene cūrābat neque erat benignus puerīs et puellīs eius. Tum in hortō eius labōrābat sed flōrēs eius nōn amābat neque eōs cūrābat. Tum rūrī in agrīs eius labōrābat sed ibi quoque nōn bene

labōrābat. Mox dominus eius eum ad silvam mīsit. Ā silvīs ad tēctum necesse erat lignum portāre. Nōn erat facile lignum portāre. Servus malus ad silvam ivit sed lignum nōn portāvit. Quamquam dominus imperat, servus nōn pāret. Quod servus est malus et labōrem bonum nōn bene facit, dominus igitur ad labōrem dūrum mittit. Tamen servus nōn pāret. Per tōtum tempus sēcum putat. Cēterōs servōs nōn incitat sed mox sōlus sē in fugam dat. Celeriter currit sed semper timet. Per diēs servus perfidus in agrīs dormit; per noctēs iterum currit.

Mox tamen dominus cum servīs armātīs eum reperit et servus perfidus statim domum in vinculis it. Ibi dominus eius hoc dīcit: "Tū in tēctō nōn bene labōrās, in hortō nōn bene labōrās, in agrīs nōn bene labōrās. Paucī servī ita sunt malī. Ad silvam igitur tē mittō. Ibi quoque nōn bene labōrās sed in fugam tē dās. Imperō; nōn pārēs. Tū es servus. Hoc memoria tenē. Quid cupis? Quid in animō habēs?" "Vōs omnēs necābō," servus perfidus inquit. "Rēs omnēs vestrās dēlēbō." Dominus igitur multum movētur nam servum saevum esse scit. Dominus servum inter aliōs errāre nōn dēsīderat et statim imperat, "Hunc servum in vincula conicite, servī meī. In locīs obscurīs post mūrōs validōs semper eum tenēte."

LESSON XXIV

Virī quī Rōmae habitābant Rōmānī vocābantur. Virī quī in Germāniā, in Galliā, in Britanniā habitābant barbarī vocābantur. Quī sunt eī barbarī? Eī barbarī sunt Gallī quī Rōmam sē movent. Rōmānōs nōn amant nam liberī esse cupiunt, sed Rōmānī dominī esse cupiunt et illōs servōs facere cupiunt. Nunc igitur ad urbem sē movent. Crās urbem oppugnābunt. Dēlēbuntne urbem? Sunt barbarī saevī. Barbarī sunt perfidī et saepe urbēs dēlent et incolās in fugam dant. Facile urbem expugnābunt nam multōs militēs mittunt et validī sunt et Rōmānī sunt paucī. Quod cōnsilium in animō habent? Quō modō hoc facient? Nūllum cōnsilium habent sed dux barbarōrum celeriter videt, statim imperat et omnēs barbarī pārent. Dux cōnsilium reperiet. Quī Rōmānōs iuvābunt? Quī urbem servābunt? Heu! Urbs nōn servābitur. Expugnābitur et dēlēbitur.

Ānserēs cōnsilium cēpērunt. Dux ānserum cēterōs ānserēs convocāvit. Tum circumspectāvit et dīxit hoc: "Rēx ānserum sum. Celeriter venīte et audīte. Nōn est tempus morae. Vōbīs rem malam dīcō. Hostēs ad urbem nostram sē movent. Nōn solum hostēs sunt sed etiam barbarī sunt. Nox est. Nocte oppugnābunt. Ā tergō urbem oppugnābunt. Tōtam urbem dēlēbunt. Neque virōs liberōs neque servōs servābunt, neque hominēs neque bēstiās servābunt. Omnēs necābunt. Tōtōs agrōs vāstābunt. Undique errābunt. Omnia vāstābunt. Dūrus erit labor amīcōrum vestrōrum. Hoc memoriā tenēte. Nunc virī Rōmānī sunt dēfessī et dormiunt. Neque vir liber neque servus neque bēstia hostēs videt. Nōs sōlī hanc rem scīmus. Tempus est virōs incitāre. Vōs ānserēs statim clāmōrem facite et virōs incitāte. Rōmam servāte."

Expugnāvēruntne barbarī Rōmam? Minimē, nam ānserēs
Rōmam servāvērunt.

LESSON XXV

In silvīs ad quās aestāte īmus est flūmen parvum. Hoc flūmen in flūmen magnum fluit. In flūmine magnō sunt multae et magnae nāvēs quae hominēs et rēs portant. Semper

nāve ad urbem quae est prope casam nostram īmus. Haec nāvis est longa et angusta et alba. Nāvem amō quod est tam pulchra et tam celeriter it. Ōlim ego et pater ex urbe ad casam per flūmen parvum in nāviculā īvimus. Id ego amāvī, sed frāter meus nōn amāvit quod eum cum mātře et sorōribus ire necesse erat.

Cum in silvā sumus, nōs omnēs in aquam sine morā īmus. Per tōtum diem in flūmine sumus et magnī clāmōrēs ibi audīrī possunt. In flūmine est saxum magnum, paene īnsula. Ad hoc saxum ego per aquam ambulāre possum. Ubi prope rīpam sum, tōtum corpus meum vidēre potes. Mox tergum, nōn corpus vidēs. Ubi prope saxum sum, caput meum solum vidērī potest. Aqua igitur nōn est alta, sed in flūmine natāre possum. Interdum per tōtum diem aut natō aut in saxō sedeō aut in rīpā legō. Nāviculam quoque habeō. Nōmen nāviculae est “Ānser.”

Sorōrēs meae et frāter meus quoque natant. Sorōrēs sunt puellae magnae et sē servāre possunt, sed frāter meus est parvus. Bene natat. Paucī puerī tam bene natant, sed sī etiam prope rīpam ambulat, caput nōn vidēs. Frāter autem nōn est validus, itaque, sī est in flūmine, numquam eum relinquo. Sī nōn natāre cupiō, in saxō sedeō et puer in aquā natat aut tēcta in rīpā aedificat.

Hanc vītā amō quod sum tam liber. “Ego sum rēx hominum,” interdum inquam. “Haec vīta sōla est bona.” Heu! Ubi hiems venit miser sum quod flūmen relinquo et nōn semper manēre possum. Semper hunc locum memoriā teneō.

LESSON XXVI

Herī sōlus in nāviculā meā in flūmine eram. Māne ubi lūx nōn iam erat obscūra domum reliquī et ad rīpam flūminis properāvī. Hīc nāviculam parvam angustamque vīdī. Diēs erat pulcher. Nūllae nūbēs erant in caelō. Avēs laetae ē somnō excitātae in arboribus sedēbant. Undique erant collēs. In summīs collibus erant agricolae. Iam labōrābant. Diū silēbam. Dē nātūrā locī putābam. Collēs, arborēs, caelum quoque silēbant, sed avēs nōn silēbant. In arboribus avēs audiēbam. Itaque laetus eram. Aliae tēcta sua aedificābant, aliae cibum dēsīderābant, aliae ubi appropinquāvī per caelum properābant.

Inter collēs, per silvās in nāviculā ivī. Postea corpus meum erat dēfessum et cibum cupīvī. Prope rīpam saxum magnum vīdī. Ibi sedī et diū quiētem cēpī. Tum in flūmine natāvī. Ubi natāre nōn iam cupīvī, in nāviculā meā sedī. Subitō post lignum tergum hominis vīdī. Sine morā rīpae appropinquāvī et ibi agricolam vīdī. Dēfessus erat et quiētem capere cupīvit.

“Salvē,” dixī.

“Salvē,” respondit agricola.

“Cuius ager est hic?” rogāvī.

“Meus ager est,” respondit vir. Tum dē agrīs, dē nātūrā eius locī, dē collibus cārīs suis nārrāvit. Haec erat eius fābula:

“Ubi parvus puer eram, pater meus māterque in carrō per agrōs ibant. Illis temporibus nōn erat facile trāns terram, Americam, ire quod multa erant perīcula. Equī erant tardī et saepe necesse erat diū in ūnō locō manēre, ubi aut virī dēfessī aut fēminae aegrae erant. Interdum paucōs diēs nūllum cibum habēbant. Tum vīta eōrum nōn erat grāta incolīs. Sī flūmina erant magna, necesse erat diū in rīpā manēre.

Tum viri nāvēs aedificābant aut si nāvēs aedificāre nōn poterant, equōs cum carrīs per flūmen dūcēbant.

“Tum vīta agricolae nōn erat tam facilis. Ōlim barbari appropinquāvērunt. Māter paterque periculum esse magnum sciēbant et diū post collem, inter arborēs manēbant. Diū silēbant et sine cibō manēbant quod barbari per noctem in castrīs prope collem manēbant. Māne, primā lūce, pater et māter ā collibus properāvērunt. Ex summō colle diēs tardē appropinquābat, sed pater et māter iam in viā ad novam domum sē movēbant.”

Cum hanc fābulam audieram, hoc dixi: “Pater tuus est exemplum viri fortis. Hodiē nōn sunt tam multa exempla virōrum fortium.”

“Ita,” respondit vir. “Etiam nunc in Americā sunt multi et fortēs viri. Semper erunt.”

LESSON XXVII

Herī in summō saxō stetī et terram undique spectāvī. Caelum erat clārum pulchrumque. Nūllae nūbēs erant. Ubīque collēs arborēsque vīdī. Avēs erant laetae. Ubīque signa laetitiae vidēbantur. Flūmen erat prope et paucās nāviculās vīdī. Subitō figūrās duōrum virōrum vīdī. Virī cibum tēlaque portābant. Splendida erant tēla. Virī in saxō sedēbant sed mē hīc esse nōn sentiēbant. Ego, igitur, post arborem mē cēlāvī et audīvī. Diū silēbam.

Vir altior hoc dīxit: “Ōlim in hōc saxō erat proelium magnum et multī barbarī moriēbantur. Per tōtam terram hoc proelium est nōtum.”

De nātūrā huius proelī audīre maximē cupīvī.

“Cūr barbarī hostēs nōn superāvērunt? Habēbantne nūlla tēla?” rogāvit amīcus eius. “Cūr tēla nōn rapuērunt et hostēs oppugnāvērunt?”

“Hostēs circum tōtum saxum mittēbantur,” inquit vir altior, “et barbarī ā saxō ad tēcta sua īre nōn poterant. Multōs diēs in summō saxō barbarī sine cibō manēbant. Iam multī erant aegrī. Mox undique erant corpora mortua. Postea omnēs barbarī superātī sunt. Sic nōmen huius locī nōtum erat. Hoc proelium est exemplum multōrum et dūrōrum proeliōrum quae inter barbarōs et Americānōs facta sunt.”

Nunc, excitātus, mē nōn iam cēlāvī, sed virīs appropinquāvī.

“Tōtam fābulam,” inquam, “audīvī et est mihi grāta. Aliās nārrā.”

Vir altior ita respondit: “Lūx est obscūra et tempus est domum īre.”

Tum vir et amīcus eius tēla splendida capiēbant et dē summō saxō properābant. Diū figurās eōrum spectābam. Diū ibi manēbam. Nunc hīc erat nūllum proelium. Omnēs rēs silēbant. Laetitiam sentiēbam, sed miser quoque eram. Etiam nunc fābulam dē nātūrā huius proelī in animō meō teneō.

LESSON XXVIII

TO THE PUPIL: If you live in or near Chicago, omit this story and read the next instead.

Hic est vir cuius fāma nōn cēlātur. Cīvis oppidī nostrī est. Ubīque nōtus est. Ā multīs cīvibus laudātur. Nāvigium pulchrum quod nunc in portū est habet. Hūc multī cīvēs veniunt et nāvigium laudant. Nāvigium nōn est angustum sed lātum et longum. In summō corpore est figūra avis albae. Prope figuram AVIS ALBA scīptum est. Hoc est insigne nāvīgī. Sīc nōtum est inter alia nāvigia. Alia nāvigia quoque insignia habent et bene ōrnantur. Numquam hoc nāvigium in proeliō esse poterit quod nōn est nāvis longa et nūlla arma splendida habet. Cīvis aut ad multās Insulās in nāvigiō it aut praemia accipit ubi eius nāvigium celerius aliō it. Laetitia cīvis est magna cum praemium accipit. Sīc fāma eius nōn cēlātur.

Prīmā lūce, hodiē, multī cīvēs ad portum vērunt. Nunc omnēs laetitiam sentiunt. Caelum est clārum. Nūllae nūbēs vidēri possunt. Ubīque sunt nāvigia splendida. Hūc illūc nautae currunt et omnia parant. Prīmō signum datur et omnia nāvigia portum relinquunt; deinde per aquam celeriter eunt. Nunc nāvigium cīvis nostrī est secundum. Nautae, tamen, nōn sunt ignāvī. Perterritī non sunt. Nūllam rem timent. Animī eōrum excitantur quod nāvigium est secundum. Nunc alia nāvigia superāre cōstituunt. Nāvigium cīvis nostrī celerius it. In summā nāvī cīvis stat et alia nāvigia spectat. Prīmō nautās laudat; deinde nautīs celerīorem viam mōnstrat et sīc nautīs imperat: "Heu! etiam nunc aliud nāvigium ante nōs it. Properāte, nautae!"

Nunc iterum nautae excitantur et perīculum sentiunt. Ecce! Prīmum nāvigium tardius it. Saxum nōn videt et nunc

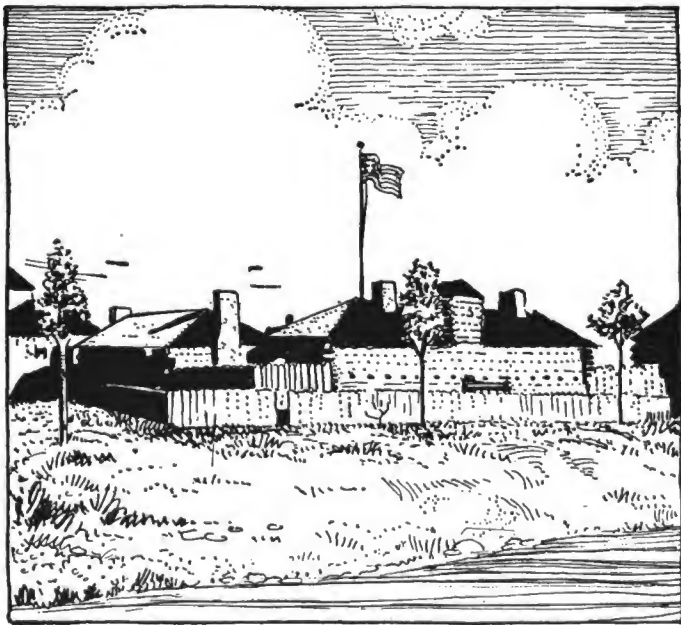
ire nōn potest. Tandem AVIS ALBA est prīma. Cīvēs qui prope portum stant inter sē hās rēs dīcunt: "Civis noster praemium accipit. Mox ad aliās gentēs ibit et alia praemia accipiet. Aliae gentēs cīvem nostrum laudābunt. Aliae gentēs gentem nostram quae celeria nāvigia habet laudābunt."

LESSON XXVIII

URBS MEA

Ōlim locus ubi urbs mea stat erat silva. Bēstiae et barbari errābant per silvās et trāns flūmina. Tum viri Gallici hūc vēnērunt. Signa pulchra portābant; splendida īnsignia galeās

et scūta ōrnābant. Barbari non erant ignāvi sed viri Gallici novīs armīs armāti erant. Animī barbarōrum erant fortēs sed barbari timēbant. Erant multa proelia, tamen. Diū pugnātum est. Tandem barbari castra virōrum oppugnāvērunt et multōs diēs ibi sēdērunt. Cōpia cibi nōn erat satis magna et

virī perterritī erant. Saepe colloquia habēbant et tandem cōstituērunt barbarōs oppugnāre. Hoc fēcērunt et sic in fugam barbarōs dedērunt. Virī Gallicī tamen nōn mānsērunt. Castra mōvērunt et ad flūmen magnum ivērunt.

Deinde virī Britannicī vērunt et aedificāvērunt castra quae mānsērunt. Prīmō erat oppidum parvum quō virī vērunt sī cibum cupiēbant. In portū tamen erant multa nāvigia et multī hīc labōrābant. Multī virī ad hoc oppidum ivērunt et mox erat urbs. Nunc est urbs magna et etiam nunc virī hūc veniunt et manent.

Hī virī quī vērunt erant validī et multa intellegēbant. Viās longās et lātās fēcērunt, sed hodiē nōn sunt satis multae neque satis lātae. Terram facimus et in terrā novā viās novās facimus. Illī virī tēcta magna et pulchra aedificāvērunt. Nōs ubique haec tēcta rapimus et dēlēmus et aedificia magna aedificāmus. Etiam nunc barbarī cēlantur in urbe nostrā et cīvēs miserī sunt. Nōs tamen eōs nōn oppugnāmus neque illī castra quae expugnāre possumus habent. Cīvēs bonōs tamen habēmus et tandem hī cīvēs bonī excitābuntur et nōs illam gentem malam ex urbe nostrā magnā cum laetitiā mittēmus.

LESSON XXIX

Exercitus noster erat in castris. Māne erat. Vigilēs erant in moenibus. Undique prōspectābant. Mox vigil militem in equō portātum vidēbat. Miles celeriter veniēbat. Deinde clāmōr factus est. Militēs properāvērunt. Mox galeae erant in capitibus, scūta et gladii erant parāta, pila erant in manibus. Dux est prope portam. Tandem miles appropinquat. Insignia quae galeam ōrnant mōnstrant eum amicum esse. Insignia nōn cēlat. Hic est nūntius quī ex fīnitimā gente venit. Hūc venit quod gēns est perterrita. Cīvēs eius gentis nōn sunt ignāvī sed barbarī veniunt et cīvēs sine sociis non pugnāre audent. Est flūmen prope urbem et barbarī nāvigia nōn habent. Haec est causa morae parvae. Sed mox ad urbem venient.

Dux noster excitātur. Paucōs militēs vocat. Militēs vocātī veniunt et colloquium habent. Tandem cōstituunt exercitum mittere. Dux partem exercitūs nostrī sēcum dūcere cōstituit. Partem in castris relinquit. Circum moenia castrōrum militēs vāllum aedificābunt. Vāllum aedificātum castra validiōra faciet. Exercitus et dux arma rapiunt. Mox sunt parātī. Agmen faciunt. In primō agmine sunt dux et nūntius. Deinde agmen sē movet. Iter nōn longum dux et exercitus facient et mox in finibus fīnitimae gentis erunt. Ibi magnum impetum facient et auxilium dabunt. Barbarī urbem nōn expugnābunt. Nōs hīc relictī labōrābimus et castra tūta faciēmus.

LESSON XXX

Herī ego et Mārcus erāmus nūntiī. Epistolam ā patre meō ad fīnitimum portāvimus. Iter erat longum. Per agrōs, trāns flūmen, ad montēs ubi fīnitimus habitābat ivimus. Pars itineris erat grāta. Ubi, autem, dēfessī erāmus iter nōn facere cōstituimus. Diū prope montem parvum sēdimus. Tum quīētem in hōc locō idōneō cēpimus. Subitō agmen exercitūs magnī vīdī. Ex portīs moenium veniēbat. Agmen erat longum et ad hunc montem veniēbat. Auxilium vocāre nōn poteram quod nōn validus eram, et clāmōrēs facere nōn poteram. Dux exercitūs hoc dīxit: “Hic locus est idōneus castrīs. Hīc manēbimus. Vāllum facite et, vigilēs, prōspectāte. Undique sunt hostēs.”

Perterritus nunc eram et mēcum hoc dīxī: “Dux mē nōn videt. Arbor mē cēlat. Silēbō et ille mē nōn vidēbit. Nocte montem relinquam et mox tūtus domī erō.”

Subitō dux appropinquāvit et mē vīdit.

“Ecce! Hic, mīlitēs, nōn est cīvis noster. Nōn est Etrūscus. Rōmānus est. In illā urbe habitat. Urbs appellātur Rōma. Illam urbem occupāre cupimus. In illam impetum faciēmus. Vītā huius puerī nōn servābimus. Illum ad summum montem portāte et ibi corpus eius relinquite. Mox urbem vāstābimus et magnam praedam domum portābimus. Aliōs cīvēs necābimus. Properāte.” Ita dux dīxit.

Dux ipse gladium rapuit. Subitō ex ulteriōre monte clāmōrēs audītī sunt. Signa exercitūs Rōmānī vidēbantur. Magnam laetitiam sēnsī.

“Deī mē servābunt,” dīxī, “quī ōlim Rōmam ab hostibus servābant.”

Etrūscī perterritī mē relīquērunt et arma parāvērunt.

Clāmōrēs eōrum mē excitāvērunt. Undique circumspectāvī sed nūlla signa vīdī. Nūlla castra, nūllī hostēs, nūllus dux erat prope.

“Ubi sumus?” rogāvī.

Mārcus quoque excitātus est. Eī omnia nārrāvī. Tum epistolam vīdimus. Tempus erat currere quod necesse erat epistolam fīnitimō ante noctem dare.

“Vīdistīne fortem Horātium?” rogāvit Mārcus. “Ōlim Rōma virtūte Horātī servāta est. Deī auxilium suum dedērunt. Virtūs huius Rōmānī per multās terrās nōta est.”

“Hoc sciō,” respondi, “quod herī fābulam dē proeliis quae inter Etruscōs Rōmānōsque pugnāta sunt lēgī.”

Mox erat finis itineris et ubi epistolam fīnitimus accēperat, domum īvimus.

LESSON XXXI

Exercitus imperatōrem ūnum habet. Sunt multī ducēs. Imperātor imperat; ducēs pārent. Deinde ducēs imperant et reliquī mīlitēs pārent. In exercitū sunt multae legiōnēs. Circiter tria mīlia mīlitum “legiō” appellantur. Īdem imperātor omnēs legiōnēs quae in exercitū sunt dūcit, sed ūna legiō ūnum ducem habet; itaque in exercitū sunt multī ducēs. Imperātor bonus semper hostēs vincit quod mīlitēs eum amant et laetī eunt ubi dūcit. Semper bonus imperātor castra in locō idōneō pōnit et numquam mīlitēs in locum inīquum dūcit. Ubi pugnat, proelium numquam est in locō inīquō. Imperātor ipse nōn est deus, sed est vir quī virtūtem multam habet et multa scit et multa putat. Sī perīculum est magnum, imperātor ipse mīlitēs dūcit. Tum mīlitēs fortiter pugnant et vincunt.

Ōlim erat malus imperātor. Nēmō eum nōn bonum esse putāvit, sed bona cōnsilia nōn cēpit. Castra nōn in summō monte posuit sed sub monte. Trāns flūmen quod prope castra erat in ulteriōre rīpā erant hostēs fortēs. Bonus imperātor hōs hostēs dūxit. Cōpiās suās dīvisit. Aliae legiōnēs in castrīs mānsērunt. Aliās legiōnēs trāns flūmen circum montem ad summum montem dūxit et hae subitō dē monte cucurrērunt. Per nivem cucurrērunt. Exercitum hostium vicērunt et castra expugnāvērunt. Multa mīlia mīlitum necāta sunt et reliquī sē in fugam dedērunt. Magna erat praeda quam hostēs cēpērunt. Ab eōdem imperatōre numquam iterum ille exercitus ductus est quod imperātor bonus nōn erat.

LESSON XXXII

Legiō est pars exercitūs sed legiō ipsa in multās partēs dīvisa est. Imperātor tōtum exercitum dūcit; lēgātus legiōnem dūcit. Vir quī ūnam ex partibus legiōnis dūcit est centuriō. Temporibus antīquīs illa pars quam centuriō dūxit circiter centum mīlitēs habēbat. Postea eadem pars nōn tam multōs mīlitēs habēbat.

Ōlim lēgātus et centuriō in eōdem proeliō pugnābant. Proelium erat grave quod locus ubi legiō stābat erat inīquus et legiō sine periculō ad hostēs prōcēdere nōn poterat. Hostēs quī erant in locō idōneō, in summīs montibus, exspectābant. Post legiōnem et ante legiōnem erant hostēs. In locō inīquō inter montēs manēbat lēgātus et cum mīlitibus exspectābat. Mediā nocte hostēs ā tergō castra oppugnābant. Ante castra hostēs stābant. Lēgātus prōcēdere nōn audēbat. Tandem lēgātus graviter vulnerātus est et ab hostibus captus est. Nōn iam in castrīs suis lēgātus manēbat, sed cum hostibus in castrīs labōrābat.

Sed comes lēgātī, centuriō bonus, legiōnem ad proelium novum excitāvit.

“Necesse est lēgātum nostrum ab hostibus servāre,” inquit centuriō. “Ego nocte ad castra hostium modō agricolae ībō. Modō sociī hostium ībō et auxilium rogābō. Nēmō mē esse hostem sciet. Ita dīcam: ‘Agrī meī ab legiōne vāstantur. Tēctum meum paene dēlētum est. Auxilium postulō. Legiō nōn est parāta et vōs nōn exspectat. Ego et civēs reliquī vōbiscum eam oppugnābimus.’ Tum hostēs ad castra nostra prōcēdent et vōs eritis parātī. Celeriter oppugnāte et omnēs hostēs aut graviter vulnerābuntur aut interficientur.” Ita centuriō dīxit. Ita cōnsilia sua cēpit.

Sōlus agricolae modō centuriō ad castra inimīca prōcessit. Quīdam vigil hostium quī in moenibus stābat centuriōnem in castra dūxit. Imperātor fābulam centuriōnis audīvit, et

ubi cōnsilium scīvit cum circiter mīlle mīlitibus ē castrīs ad legiōnem iter fēcit. Lēgātus et comes eius ab hostibus nōn vīsī aliā viā properāvērunt. Fuga eōrum ab imperatōre nōn nōta erat. Iam legiō omnia parāverat et ad hostēs prōcessit. Subitō legiō sub monte oppugnāvit et hostēs nōn parātī victī sunt. Fuga hostium erat grāta legiōnī.

Posterō diē lēgātus centuriōnem ad sē vocāvit.

Tum eī praemium dedit. Postea cīvēs centuriōnem magnā cum laetitiā excēpērunt. Praemium erat corōna centuriōnī grāta. In caput eius posita est. Hōc modō cīvītās laetitiam suam mōnstrāvit.

LESSON XXXIII

Ōlim ad tēctum magnum prope Rōmam vērunt latrōnēs. Hī latrōnēs erant saevī et praedam, maximē pecūniam, cupīvērunt. Omnēs quī sē dēfendērunt interficere voluērunt. Hastās tulērunt quās iēcērunt. Hīs multōs graviter vulnerāvērunt et omnēs eōs timuērunt. Hī latrōnēs centuriōnem habuērunt, fuērunt enim circiter centum latrōnēs, sed nōn omnēs ūnum tēctum oppugnāvērunt. In partēs divīsī sunt.

Ubi ad hoc tēctum vērunt, dominus servōs ad sē vocāvit et gladiīs et pilīs et hastīs et saxīs latrōnēs excēpērunt. Fortiter omnēs tēctum dēfendērunt. Paene bellum gessērunt. Dominus erat imperātor, nam lēgātus in exercitū Rōmānō fuerat et bellum bene scīvit. Cum paucīs comitibus inter latrōnēs prōcessit et gladiō suō multōs interfēcit. Comitēs eius erant fortēs quod ipse fortis erat. Ubi hoc bellum cum latrōnibus diū gestum est et servī quoque saxīs et tēlīs multōs vulnerāvērunt, latrōnēs ex suis finibus expulērunt.

“Is servus quī centuriōnem latrōnum interficiet,” inquit dominus, “corōnam habēbit et eum liberum faciam. Sī civitās latrōnēs nōn vincere potest, nōs ipsī eōs expellēmus.”

Multī servī sē fortēs probāvērunt et quīdam centuriōnem vulnerāvit sed nēmō eum interfēcit. Ubi expulsus est, latrōnēs convocāvit et omnēs discessērunt. Sī vir scūtō sē dēfendit et bona tēla fert et ā comitibus suis quoque dēfenditur, difficile est eum interficere.

Ubi latrōnēs discessērunt, dominus servōs convocāvit. Multī ā latrōnibus vulnerātī erant sed nēmō graviter vulnerātus est, et nēmō interfectus est.

“Vōs laudāre volō,” inquit dominus, “bene enim hoc bellum gessistis. Celeriter latrōnēs expulistis. Malīs tēlīs bene

tēctum dēfendistis. Bonī servī estis. Crās cēnam magnam habēbitis."

LESSON XXXIV

Herī prope mare iacēbāmus, ego et Cornēlius, comes meus. In grāmine iacēbāmus. Pulchrum erat grāmen. Nūllum sonitum hominum audiēbāmus. Sonitum solum maris audiēbāmus. Umbra arboris erat nobīs grāta quod aestās erat et post iter longum dēfessī erāmus. Ubīque in terrā erat pāx. Sed pāx numquam est in marī. Mare semper sē movet. Mare spectābāmus. Nēminem vidēbāmus, quamquam nāvēs vidēre poterāmus.

Mox nōs somnō gravī dabāmus. Hoc nōn erat difficile. Subitō sonitum pedum audīvī. Undique per grāmen circumspectāvī. Ut animālia hostēs suōs spectant, sic ego per grāmen hostēs meōs spectāvī. Sub umbrā saxī latrōnem vīdī et mox prope saxum aliī, comitēs eius, vidēbantur. Hastās ferēbant. Mē armīs dēfendere nōn poteram quod nūlla arma tuleram. Ā saxō latrōnēs expellere volēbam sed nōn solum hoc facere poteram.

Comitem meum vocāvī sed Cornēlius ipse discesserat. Auxilium maximē volēbam. Latrōnēs ab hōc locō expellere volēbam.

“Sī cum latrōnibus bellum geram,” ut putābam, “bellum sine hastā atque gladiō gerētur. In tantō periculō esse nōn cupiō.”

Latrōnēs bene mūnītī sunt. Ante saxum erat mare. Post saxum ripa altissima illum locum mūniēbat. Difficile atque periculōsum erat latrōnibus appropinquāre. Diū exspectāvī. Nocte saxō appropinquāvī et latrōnēs praedam spectantēs vīdī. Nēminem sonitum pedum meōrum audire volēbam. In grāmine in ripā post saxum iacēbam. Ita enim vidērī nōn poteram. Verba virōrum audīvī. Cōnsilium eōrum audīvī.

Tēctum patris mei oppugnāre cōstituēbant. Tum maximē timēbam. Tantum erat periculum.

"Necesse est," inquam, "patrem monēre. Nūntius erō." Sed pedēs mei movērī nōn poterant. Subitō oculi mei apertī erant. In somnum mē dederam. Ubique erat pāx. Hic Cornēlius quoque iacēbat. Oculi eius quoque apertī erant.

"Cūr, amīce," inquit, "tantam cūram in oculis tuis vidēō?"

Tōtam fābulam nārrāvī.

Posteā ad saxum errāvimus sed ibi nēmō erat. Mox tempus erat domum ire. Celeriter properāvimus.

LESSON XXXV

Diū Rōmae rēgēs erant. Rēx omnia fēcit. Erat imperātor exercituum et omnēs rēxit. Imperium summum habēbat. Mox tamen rēx nōn bene imperium gessit et officium neglēxit et populum pressit. Populus erat irātus et statim rēgem expulit. Deinde cīvitās rēs pūblica facta est et duo cōsulēs imperium habēbant. Erant aliī magistrātūs quoque. Quaestor pecūniam gessit. Sī umquam magistrātus officium bene gessit, populus huic magistratū aliud et altius officium dedit. Sī erat malus magistrātus et populum pressit, numquam iterum officium habuit. Mox nōn iam populus magistrātus petīvit sed magistrātus officia petīvērunt. Tum nōn tam bonī erant magistrātūs. Fēlix est ea cīvitās quae nullōs nisi bonōs magistrātus habet! Ut Rōma erat tanta cīvitās, sciō Rōmam multōs et bonōs magistrātus habuisse.

Hic cōsul est vir saevus. Officium neglegit, urbem neglegit. In urbe est neque grāmen neque flōrēs neque arborēs quae umbram dant. Nova et pulchra aedificia nōn aedificat. Nēminem nisi sē amat. Urbem nōn mūnit; sī hostēs venient, facile erit urbem expugnāre. Rēs quās cōsul facit sunt malae. Imperium solum sibi vult. Populum sub pedibus suis premit. Cūr populus nōn hunc cōsulem expellit? Populus sē in somnum dedit. Ut virī quī dormiunt, nihil faciunt. Hic cōsul est hostis pūblicus. Auxilium date, cīvēs. Hunc cōsulem malum ex urbe expellite.

LESSON XXXVI

Ōlim quīdam mīlītēs castellum tenuērunt quod erat prope pontem quī erat in flūmine magnō. In castellō erat neque ūllus magistrātus rei pūblicae neque dux quī magnum imperium habuit. Erat nūllus dux nisi centuriō. Centuriō tamen erat fortis mīles et sī umquam perīculum aderat, centuriō officium suum nōn neglēxit. Hōc tempore centuriō scīvit hostēs appropinquāre. Hoc autem per explōrātōrēs quōs mīserat cognōvit.

Explōrātōrēs celeriter centuriōnem petīvērunt. “Magnī numerī hostium veniunt,” inquiunt. “Mox aderunt et nōs graviter prement. Hī hostēs nōs premere possunt quod tam multī veniunt. Semper fēlicēs sunt; itaque semper per multōs annōs in proeliis vīcērunt et nōs sumus paucī.”

Centuriō paucōs mīlītēs habuit. Virtūtem autem hostium cognōvit sed, quod fortūna fortēs iuvat, pugnāre fortiter cōstituit. Suās cōpiās in duās partēs dīvīsīt quamquam paucae erant. Alteram partem intrā moenia manēre iussit. Alteram partem autem post arborēs longē ā castellō latēre iussit. Ubi hostēs, circiter septem mīlia mīlitum, vērunt, cum comitibus quī intrā castellum erant centuriō celeriter ex castellō cucurrit, hostēs statim oppugnāvit, eōs reppulit. Hostēs erant fortēs et discēdere nōn voluerunt sed, quod tam celeriter centuriō vērunt, repulsi sunt. Ut hī hostēs discēdebant, mīlītēs quī latēbant subitō eōs oppugnāverunt. Necesse erat igitur hostēs pugnāre cum eīs quī ā tergō vērunt et cum eīs quoque quī erant ante ipsōs. Eōdem tempore ex utrisque partibus oppugnātī sunt. Multī mīlītēs centuriōnis reppulērunt, deinde per fugam salutem repperērunt, sed multī interfectī sunt.

Ubi hostēs discessērunt, utraque pars mīlitum ad castellum
iuit. Centuriō omnēs laudāvit et quod omnibus salūtem tulit
omnēs sēnsērunt centuriōnem bene regere.

LESSON XXXVII

Haec est insula ubi exsul paene solum habitat. Amicos suos non videt. Quando est hostis, exsul est et hic exsul numquam iterum patriam videbit. Septem annis antea in hunc locum pervenit. Magistratus patriae, viri magnam vim, exsulem domum venire non sinunt quod olim ipse hostem patriam intrare sinebat. Tum erat victoria hostium qui diu intra fines patriae manebant. Hic vir erat non sapiens at perfidus. Cives sapientes salutem patriae cupiunt. Nunc exsul nihil habet. Patriam, amicos, domum, patrem, matrem non videt. Semper, autem, se iterum domum iturum esse sperat. In numero hostium civitate habetur.

Hoc modo vir exsul factus est: Olim patria diu cum hostibus pugnaverat. Uterque exercitus, bello defessus, pacem cupiebat. Milites officia negligere et domum ire paene parati erant, sed uterque exercitus victoriam cupiebat.

“Quo modo pax esse potest sine victoria?” rogavit magistratus maximus.

Milites vocem magistratus audiebant et diutius in bello manebant. Pauci milites, autem, magistratus patriae non laudabant. Apud eos erat exsul, explorator bonus, qui interdum consilia hostium cognoscebat.

“Quo tempore erit finis belli?” explorator cum aliis militibus inquit. “Nisi mox finis erit, salutem fugam petam.”

Paucis diebus postea explorator est castris iit. Flumen exercitum exploratoris ab altero exercitu divisit. Trans pontem properavit et noctu in castellum hostium pervenit. Scutum et galeam et alia tela hostium portavit et non cognoscebatur. Mox ille et unus ex hostium exploratoribus erant amici. Uterque bello defessus pacem petivit. Mox consilium ceperant.

“Pecūniam tibi dabō,” inquit hostis, “sī cōnsilia exercitūs tuī nārrābis. Quantam pecūniam postulās?”

Posterā nocte duo explōrātōrēs diū prope pontem latēbant. Exercitus hostium oppugnāre erat parātus. Cōnsilia exercitūs patriae cognita erant. Mox tēla coniciēbantur et prīmō mīlitēs patriae repellēbantur, sed victōria hostium nōn erat longa. Ducēs mīlitum patriae dē explōrātōre perfidō iam cognōvit et cōnsilia nova cēpērunt. Multās hōrās erat pāx inter duōs exercitūs. Exercitus patriae tandem iterum multa tēla coniciēbat et hōc modō hostēs quī nihil hōrum cōnsiliōrum cognōverat superātī sunt.

“Quandō hic explōrātōr perfidus fuit, eum capiēmus et ad Insulam mittēmus,” inquiunt cīvēs post victōriam. “Eum in patriā manēre sinere nōn possumus. Vōcem eius iterum audire in animō nōn habēmus. Exsul erit et longē ā patriā habitābit. Nisi exsul erit, hīc vīta eius in periculō erit.”

Itaque hic vir sōlus in Insulā manet et in numerō hostium habētur.

LESSON XXXVIII

Ōlim erant duo frātrēs. Alter erat vir magnā vī. Sapiēns erat et amīcus fīdus nōbilisque, at ā frātre nōn amābātur. Agricola erat. Diū dīlīgenterque labōrāverat et ā finitīmīs maximē amābātur. At alter frāter, vir perfīdus et inīquus, neque tēctum habēbat neque ab amīcīs amābātur. Frātre quī agrōs et multōs equōs et tēctum et filiōs filiāsque habēbat is vir numquam laudābat. Omnēs hās rēs frāter perfīdus dēsīderābat et ipse nōn habēbat. Vir perfīdus erat servus. Rēs dominī, autem, nōn dīlīgenter cūrābat.

Nōn saepe alter frāter alterum vidēbat quod erant tantī inimīcī. Ōlim autem, ubi multī agricolae servīque in oppidō conveniēbant, hī duo frātrēs quoque ibi erant. Alter, vir sapiēns, alterum salūtāvit. At servus nōn respondit et irātus vidēbātur. Postea, ubi frāter sapiēns sērō ab oppidō redībat, sōlus per silvam ambulāre coepit. Subitō vōcem audīvit. Sē vertit at nihil vīdit. Iterum ambulāre coepit. Usque ad pontem pervēnerat. Breve tempus hīc manēbat. Subitō in cōnspectū erat figūra frātris eius, servī. Usque ad pontem servus vēnit et, “Sī flūmen trānsīre audēbis,” inquit, “tē occīdam. Mihi pecūniam dā. Quantam tēcum habēs?”

Cōnspectus frātris eius nōn erat grātus agricolae, cuius tēla domī erant. Sēcum hoc dīxit: “Quō modō mē dēfendam? Quantum est perīculum! Quandō iterum in locō tūtō erō?”

Tum vir sapiēns frātrī tōtam pecūniam dedit et, “Pecūniam tibi dō,” inquit. “Nōlī mē occīdere. Mē domum redīre sine. Es frāter meus et tibi auxilium dabō.” Sed hae rēs nōn erant grātae servō quī tēlum subitō cēpit et impetum facere coepit. Agricola, autem, sē vertit et ubi saxum reppere-

rat hoc in caput frātris coniēcit. Servus vulnerātus at nōn occīsus est. Victōria erat agricolae. Sērō domum redibat frā-trem vulnerātum portāns.

Post multōs diēs servus iam validus, "Ad dominum meum," inquit "redīre nōn cupiō, at tēcum manēre. Mihi vītā bonā mōnstrāvistī. Tū es amīcus meus. Numquam iterum mē tibi perfīdum futūrum esse spērō."

Agricola tandem frātremanēre sinēbat. Nōn iam erat servus exsul ā tēctō frātris suī et usque ad finem vītāe servus bonus erat.

LESSON XXXIX

“Per multōs annōs centuriō fui. Antēā fui mīles quī cum aliīs mīlitibus pugnābam. Saepe eis diēbus eram vigil. Vigilēs vesperī in moenibus dispōnēbantur. Nihil in bellō tam necesse

est quam vigilēs bonī. Nox in quattuor partēs ‘vigiliās’ vocātās dīviditur. Per omnēs vigiliās vigilēs prōspectant. Sī hostēs vīsī sunt, vigilēs clāmōribus magnīs comitēs incitant. Omnēs tum tēla omnī genere sūmunt et hostēs repellunt. Multās noctēs primī vigilēs primā vigiliā conveniunt, per tōta moenia dispōnuntur, usque ad vigiliam secundam ma-

nent; tum aliī hōs succēdunt, hīs deinde ab aliīs tertiā vigiliā succēditur et sic nox it, sed hostis nūllus vidētur.

Sī nocte hostēs castra oppugnant, semper magnā vī impetum faciunt. Sī possunt, mīlitēs ā moenibus pellunt, ad moenia currunt, portās frangunt. Secūrēs sēcum portant et nōn gladiīs sed secūribus portās caedunt. Deinde gladiīs et tēlis omnī genere pugnant. Intereā etiam omnēs quī sunt in cōspectū secūribus occīdunt. Numquam terga vertunt sī homō aut praeda ūllō genere est relicta.

Ubi omnēs occīsī sunt aut captī sunt et praeda in ūnum locum portāta est, praedam sēcum portant et ad castra sua trānseunt. Saepe redeunt et tandem omnem praedam sēcum ferunt.

Ad tēctum meum mēcum venī. Nōlī hīc manēre. Apud mē est secūris quam in quōdam proeliō cēpī. Apud nūllum alium hominem est secūris tam antīqua. Hanc secūrim ex locō sūmam et eam tibi ostendam, deinde iterum ad locum restitutam. Mēcum venī."

Laetus ego, puer parvus, cum nōbilī virō iī. Laetus secūrim spectāvī. Diū mānsī et fābulās audīvī. Bella antīqua intelligere coepī. Sērō tēctum reliquī et domum meam redī.

LESSON XL

Prō comitibus suis fortis eques stetit et hoc dixit: "Nōs sumus cīvēs quī in rēgnō habitāmus. Rēx quī nōn hīc habitat imperium in hōc rēgnō habet. Nōs rēgī omnia quae petit damus et multōs annōs dedimus. Omnia imperāta rēgis facimus. Intereā quid rēx nōbīs dat? Quid recipimus ex rēge? Honōremne an iniūriam recipimus? Utrum vult rēx? Pācem? An bellum? Quid nōs facere dēbēmus? Quid facere possumus? Apud mē sunt tēla. Haec tēla sūmam. Vōs quoque tēla capite. Nōlīte ad loca eōrum ea restituere. Prō cīvibus usque ad finem vītāe pugnābimus!"

Ex illō locō exiērunt illī cīvēs et magnā vī pugnāre coepērunt. Tum bellum grave inceptum est. Castella et castra rēgis cīvēs circumvērunt et ignibus dēlēvērunt. Numquam cīvēs sē recēpērunt at semper mīlitēs rēgis fūgērunt. Vigilēs dispositī sunt; alter vigil alterum successit (vigiliās nōn habuērunt quod nōn erant Rōmānī); pontēs frāctī sunt et secūribus caesī sunt. Omnia genera tēlōrum cīvēs habuērunt quod paucī cīvēs mīlitēs fuerant ubi bellum inceptum est. Cīvēs urbis huius pācem amāverant. Tamen quamquam mīlitēs nōn fuerant, cīvēs validī fuerant et mox mīlitēs bonī factī sunt. Diū pugnātum est. Tandem cīvēs vicērunt et hodiē nōs sumus liberī quod eques fortis hoc dixit: "Rēx nōbīs nōn benignus est. Līber erō aut moriar."

Rōmae, temporibus antīquīs, septimus diēs nōn erat diēs quiētis. Semper virī et fēminae labōrābant. Sed saepe fēriae erant. Tum virī nōn labōrābant sed multum edēbant et multum bibēbant et ad lūdōs ibant. Puerī et puellae ad scholam nōn ibant.

Magnae fēriae erant mēnse Decembrī et “Sāturnālia” appellābantur. Per hās fēriās nūllus labōrābat. Servī nōn labōrābant et togās habēbant et per viās ambulābant. Omnēs erant laetī et per viās “Iō Sāturnālia! Iō Sāturnālia!” exclāmābant. Omnēs amīcīs dōna dabant. Dōna erant cēreī. Multī cēreī in tēctīs clārās flammās dabant. Prīmō hae fēriae per trēs diēs manēbant. Diēs erant ante diem XVI Kalendās Iānuāriās, ante diem XV Kal. Iān., a.d. XIV Kal. Iān. Postea hae fēriae septem diēs manēbant.

Puerī et puellae erant laetī per fēriās. Puerīs et puellīs quoque dōna dabantur. Dōna erant sigilla. (Sigillum est parvum. Factum est ex terrā. Parvī puerī et puellae sigilla amant.) Diēs cum sigilla dabantur “Sigillāria” appellābantur.

Per Sāturnālia omnēs aliōs amābant, omnēs erant amīcī. Omnēs cēnās magnās parābant ubi servī edēbant et dominī cēnam dabant. Omnēs erant benignī, omnēs erant laetī.

Nunc nōs quoque mēnse Decembrī fēriās habēmus. Diēs paene habēmus quae erant fēriae Rōmānōrum antīquōrum. Multa facimus quae Rōmānī faciēbant. Dōna damus et sumus benignī et laetī. Nōs fēriās habēmus quod Christus nātus est.

TOPICS FOR FREE WRITING

TO THE PUPIL: From the following topics you will choose one or more as your teacher directs at the end of each lesson and write a story of your own. You will write from one-half to a page of Latin, the best story you can write with the words that you know. While you are writing you will not refer to your book.

I

Puer Magnus
Puella Parva Sum
Discipula Pulchra
Hic est Magister Bonus

II

Māter Mea
Filius et Filia Fēminae
Magistra et Discipuli
Frāter Altus

III

Patria Mea et Patria Tua
Insulae Pulchrae
Italia est Terra Antīqua
Via Mea
Frāter Meus Cubam Amat

IV

Agricola Laetus
Quis Epistulam Portat?
Filius Agricolae in Agrō Labōrat
Cēnam Parō
Fāma Scholae Novae

V

Vita Nautae est Periculōsa
Nauta Sum
Vir Epistulam Scribit
Incola Insulae

VI

Magistra Fābulam Nārrat
Agricola Epistulam Legit
Puer Mihi Grātiās Agit
Poēta et Pecūnia
Quis est Hic Vir?

VII

Ex Fenestrā Meā
Dōnum Grātum
Ubi Habitās?
Cum Patre in Silvā Ambulō
Poēta Pictūrā Ostendit

VIII

Rosae Nostrae
Magister Mē Laudat
Epistulam Exspectō
Ex Scholā Properāmus

IX

Noctū
Medicus Properat
Puer Aeger
Agricola est Miser

X

Amicus Noster
Discipuli Impigrī
Hodiē Sōlus Sum

Medicus Pecūniam Dat
Vesperī

XI

Tabernāculum Habeō
Praemium Patris Mei
Hodiē Saltāmus
Nauta est in Oppidō

XII

Fēmina Lacrimat
Domī
Tēctum Nostrum
Puer Malus
Hōrae Longae

XIII

Hortus Meus
Duōs Equōs Videō
Colloquium Nautae et Agricolae
Noctēs Longae
Equi Timent

XIV

Mīles et Arma
Dux Militum
Cōnsilium Militis
Militēs Dēfessī
Dux et Praemium

XV

Quī sunt Hī Trēs Puerī?
Trēs Sagittae
Mārcus Sagittās Portat
Sagittārius Animal Videt
Post Cēnam

XVI

Quid in Oppidō Vidēs?
In Carrō
Pater Iānuam Aperit

Trāns Viam
Aliquis Vocat

XVII

Finitimī Auxilium Dant
Socii Nostrī
Bella Antiqua
Oppidum est in Periculō
Quid Videō?

XVIII

Epistulam Accipiō
Sine Oculis
Dux Caecus
Hostem Necāmus
Prō Patriā Nostrā

XIX

Flūmen Pulchrum
Mūrus est Circum Hortum
Castra Nostra
Dux Noster Auxilium Postulat

XX

Avunculus Meus et Eius Inimici
Ōlim
Quis Audet?
Prīmus Diēs Hiemis

XXI

Oppidum ā Barbaris Dēlētur
Barbarus Vitam Meam Servat
Tē Moneō
Dux Noster Captus est

XXII

Vir et Eius Servus
Ad Tēctum Amici Mei Invitor
Sine Armis
Post Mūrum
Colloquium Duōrum Militum

XXIII

Domīnus Dūrus
 Servi Perfidi
 Epistulam in Viā Reperiō
 Dominus Quī Numquam Imperat

XXIV

Liber Novus
 Clāmōrēs
 Rēx Irātus
 Rēx Auxilium Postulat

XXV

Prope Urbem
 Post Tergum Meum
 Bēstiae Ferae

XXVI

Nāvicula Mea
 In Flūmine
 Nāvem Aedificāmus
 Castra Nostra sunt in Saxō
 Prope Ripam

XXVII

Periculō Appropinquō
 Sine Cibō
 Diēs Grātus
 In Summō Colle

XXVIII

Cīvis Clārus
 Media Nox
 Avis Alba
 Dux Noster Signum Dat

XXIX

Vigilēs Sumus
 In Mūrō
 Nūntius Epistulam Dat

Ex Moenibus
 Finis Belli

XXX

Ecce! Hostēs!
 Agmen Longum Venit
 Cum Virtūte
 Nauta Iter Facit

XXXI

Cuius Pictūra est Haec?
 Prima Legiō
 In Locō Inīquō
 Imperātor Vītā Suam Dat
 Fuga Secundae Legiōnis

XXXII

Centuriō et Centum Militēs
 Cīvītās Excitātur
 Comes Meus
 Corōna Datur

XXXIII

Agricola Sē Dēfendit
 Lēgātus Discēdit
 Latrōnēs ex Urbe Expelluntur

XXXIV

Prope Mare
 Sonitum Audimus
 Pedēs Dēfessī
 Tēctum Meum Mūniō

XXXV

Quis Regit?
 Rēs Publica Fēlix
 Magistrātus Quī Officiū Neglēxit
 Cōnsul Rōmānus Sum

XXXVI

Trāns Pontem
 Intrā Castellum

Septem Explorātōrēs
Colloquium Explorātōrum

XXXVII

Vox Magistrātūs
Victōria
Sine Domō et Amicīs

XXXVIII

Exercitus Redit
Impetus Hostis
In Cōspectū Maris
Nūntius Pontem Trānsit

XXXIX

Mūrus Frangitur
Prima Vigilia
Apud Amicōs
Arborem Caedō

XL

Prō Honōre Civitātis
Iniuriās Accipimus
Eques Fugit
Ignem Spectō
Hostis ē Regnō Expellitur

DICTION LESSONS

TO THE PUPIL: The dictation lessons that follow are lessons in Latin that will be read to you in Latin by your teacher. You will be expected to write them in Latin correctly and to understand what they mean as you hear them.

DICTION—LESSON I

Hic est discipulus.
Hic est puer.
Hic est magister.

Haec est puella.
Haec est discipula.
Haec est magistra.

Salvē, puer.
Salvē, puella.
Salvē, discipula.
Salvē, discipule.

Puella est bona.
Puella est parva quoque.
Puella est pulchra quoque.
Fēmina est magna.
Magistra est alta.
Magistra nōn est pulchra.

Hi sunt pueri.
Hi sunt discipuli quoque.
Haec est puella et haec est puella.
Hae sunt puellae.

Valēte, pueri.
Valēte, discipuli.
Valēte, puellae.
Valē, magistra.

DICTATION—LESSON II

Salvē, māter.
Salvē, soror.
Salvēte, pueri.

Hic sunt fēmina et filius et filia.
Filia est pulchra et bona quoque.

Filius nōn est pulcher, sed puer est bonus.
Filius et filia sunt parvi. Māter nōn est parva.
Haec nōn est mea māter; nōn est tua māter.
Est māter pueri et puellae.

Puer est frāter puellae.
Puella est soror pueri.
Fēmina est māter pueri et puellae.

Fēmina puellam amat.
Māter filiam amat.
Fēmina puerum quoque amat.

Māter filium amat.
Amāsne puellam, puer?
Ita. Puellam amō.

Estne māter nunc hic?
Nunc māter hic nōn est.

Valē, soror.
Valē, frāter.
Valēte, puer et puella.

DICTATION—LESSON III

Britannia nōn est patria mea sed Britanniam amō.

Britannia nōn est terra magna.

Britannia est insula.

Amāsne Italiam?

Italia nōn est patria mea sed Italiam amō.

Fāma Italiae est magna.

Fortūna Hiberniae nōn est bona.

Haec via est via longa et est via nova.

Via nōn est antiqua.

Amatne soror tua viam novam?

Amatne frāter tuus viam antiquam?

Estne haec via pulchra?

DICTATION—LESSON IV

Quis est hic?

Agricola est hic.

Ubi est agricola?

In agrō est agricola.

Cūr est agricola in agrō?

Agricola est in agrō et haec est causa: quod in agrō labōrat.

Quid portat agricola? Intellegisne?

Nōn intellegō.

Ubi est fīlius agricolae?

In scholā est fīlius agricolae.

Ubi est māter pueri?

In casā est māter pueri. Māter cēnam parat.

Nunc agricola cēnam cupit.

Nunc puer epistulam portat.

Cūr puer epistulam habet?

Puer in scholā nōn labōrat et magistra nōn est laeta.

Ager agricolae nōn est magnus; est parvus.

Fortūna agricolae nōn est bona.

Fāma agricolae nōn est magna.

DICTATION—LESSON V

Agricola in Americā habitat.

Agricola est incola Americae.

Nauta in Britannīā habitat.

Nauta est incola Britanniae.

Poēta est incola Italiae.

Nauta multās terrās videt.

Interdum nauta Americam videt.

Saepe nautās laudāmus.

Semper bonōs nautās laudāmus.

Vita nautae est periculōsa quod aqua est periculōsa.

Hic vir est agricola.

Agricola magnam pecūniam nōn habet.

Poēta quoque magnam pecūniam nōn habet.

Agricola in agrō labōrat.

Poēta quoque labōrat, sed in agrō nōn labōrat.

Poēta scribit.

Poēta scribere cupit. In agrō labōrāre nōn cupit.

Amāmusne amīcōs?

Amīcōs meōs amō et laudō quoque.

TO THE PUPIL: From this point on, following each dictation lesson, there will be a dictation-and-imitation lesson. These lessons in one or more sentences give you a pattern in Latin. Several sentences in English are then given, which you are to write as a Roman would write them in Latin. The first lessons will follow the pattern rather closely. In later lessons you are expected to remember and use what you have learned before, and to follow your pattern not slavishly, but wisely.

DICTATION AND IMITATION—LESSON V

Puella est bona.

Puella nōn est parva.

The girl is big.

The girl is tall.

The girl is pretty.

The teacher also is good.

Puer est bonus.

Puer est altus.

The boy is big.

The boy is not little.

Puer est pulcher.

The man is handsome.

The teacher (man) is handsome.

The boy-pupil is good-looking.

Agricola est magnus.

The sailor also is big.

The poet is tall.

The sailor is handsome.

DICTATION—LESSON VI

Haec puella est Cornēlia, pulchra filia agricolae.

Hic vir est agricola, pater Cornēliae.

Hic vir est nauta, frāter Cornēliae.

Agricola filiae pecūniam dat.

Māter puellae dōnum dat.

Dōnum est pecūnia.

Fēminae dōnum dō.

Dōnum nōn est pecūnia.

Tibi fābulam nārrō.

Tibi pictūram ostendō.

Amāsne pictūrās?

Mihi pictūram dā.

Grātiās agō.

Nunc pictūram spectō.

Tibi nunc virōs et fēminās mōnstrō.

Nunc tibi fābulās legō.

Habēsne pulchra dōna?

Ita. Multa dōna habeo.

Quae sunt dōna?

Pictūrae sunt dōna. Pater meus pictūrās ex multis terris portat.

Pictūrae nautārum semper sunt pulchrae.

DICTATION AND IMITATION—LESSON VI

Puellae sunt bonae.

The girls are little.

The girls are pretty.

The women are tall.

The teachers are good.

Pueri sunt pulchri.

The boys are tall.

The men are handsome.

The teachers (men) are good.

Nautae nōn sunt boni.

The farmers are big.

The poets are not tall.

Magistra puellam amat.

The teacher praises the girl.

The girl likes the teacher.

The farmer does not like the poet.

Nauta epistulam habet.

The farmer does not have the picture.

The farmer sees the picture.

The farmer wants the picture.

The farmer has the letter.

The farmer wants money.

DICTATION—LESSON VII

Ibi est casa agricolae.

Iānua casae clausa est.

Casa multās fenestrās habet.

Fenestrae apertae sunt.

Casa agricolae est casa parva.

Agricola casam laudat.

Casa est grāta agricolae.

Interdum agricola rosās cūrat.

Interdum agricola in silvā ambulat.

Cum agricolā filia parva interdum ambulat.

Agricola est vir benignus.
 Semper agricolae sunt benigni amici.
 Agricolae sunt benigni puellis parvis quoque.
 Agricola non est clarus vir, sed est vir benignus.

Dictation and Imitation—Lesson VII

Amasne magistram?

Ita. Magistram amo.

Do you praise the girl? Yes. I praise the girl.

Do you like the poet? Yes. I like the poet.

Are you preparing dinner? Yes. I am preparing dinner.

Vidēsne agricolam?

Ita. Agricolam video.

Do you have money? No. I do not have money.

Do you want dinner? Yes. I want dinner.

Mater mea filiam amat.

My sister likes the teacher.

Pater meus puellam amat.

My brother praises the poet.

Casa agricolae est parva.

The sailor's cottage is not pretty.

The poet's fortune is not good.

The farmer's fame is not great.

The windows of the cottage are open.

Casa pueri est nova.

The man's cottage is big.

The boy's sister is small.

Dictation—Lesson VIII

Schola nostra est schola bona.

Ad scholam properamus quod scholam amamus.

In schola nostra linguam Latinam discimus.

Linguam Latinam discere cupimus.

Linguam Latīnam legimus et scribimus.
Discimus quod discere exspectāmus.
Magistra fābulās dē Rōmānīs nārrat.

DICTATION AND IMITATION—LESSON VIII

Agricola in viā ambulat.
The boy sometimes walks in the water.
The sailor is walking in the forest.
The woman is working in the cottage.
Agricola in agrō labōrat.
The boy is working in the field.
Ager agricolae est magnus.
The farmer's cottage is small.
The door of the cottage is closed.
Schola puerī est clāra.
The boy's letter is long.
The man's roses are beautiful.

DICTATION—LESSON IX

Esne aeger, puer?
Nōn sum aeger.
Estisne miserī, puerī?
Nōn sumus miserī.
Esne misera, puella?
Nōn sum misera.
Estisne aegrae, puellae?
Minimē. Nōn sumus aegrae.
Estne lūna obscūra?
Suntne stellae clārae noctū?
Ambulatne puer sōlus?
Ita. Puer sōlus ambulat.
Properā, puer. Tardus es.
Ubi est medicus?
Medicus quoque sōlus ambulat.

DICTATION AND IMITATION—LESSON IX

Quem laudās? Amīcum meum laudō.

Whom do you love? I love my friend.

Quōs laudās? Amicōs meōs laudō.

Whom do you love? I love my friends.

Semper amicōs laudāmus.

We love our friends.

We live in America.

Saepe puellās laudāmus.

We praise sailors too. We praise poets.

Nunc puerōs laudāmus.

We sometimes praise men.

We always praise good boy-pupils.

Cupisne linguam Latīnam discere?

Do you want to work in the fields?

Do you want to see the picture?

Do you want to walk in the road?

Do you want to write a letter?

DICTATION—LESSON X

Cum lūna est obscūra, stellās spectāmus.

Herī puer erat impiger.

Erāsne impiger herī, puer?

Ita. Herī eram impiger.

Erātisne laetī herī, puerī?

Ita. Herī laetī erāmus.

Puellae quoque herī erant laetae et impigrae.

Hodīe quoque puellae sunt laetae.

Vesperī medicus erat in casā agricolae.

Medicus medicīnam portat.

Ubi stō? In viā stās.

Ubi nunc stāmus? Nunc in casā stātis.

Agricola in casā stat.

Filia agricolae et māter filiae quoque in casā stant.

Dictation and Imitation—Lesson X

Nauta puellae dōnum dat.

The sailor gives the farmer a present.

The sailor gives the woman a present.

The sailor gives the poet money.

The sailor gives the girl a picture.

Dōnum est pulchrum.

The gift is pleasing.

The gift is big.

The gift is little.

Dōna sunt pulchra.

The gifts are small.

The gifts are pleasing.

The gifts are big.

Multa dōna dō.

I have many gifts.

I see beautiful gifts.

I like the gifts.

In viis multōs puerōs videō.

I see boys in the forests.

I see boys in the cottages.

Sailors see boys in many lands.

Agricola ex agrō ambulat.

The boy is walking out of the cottage.

The doctor is walking out of the woods.

The man is walking out of the water.

The sailor brings presents out of many lands.

Mihi et tibi puer dōnum ostendit.

The man is showing me the picture.

He is showing you the letter.

He is telling me a story.

He is giving you a letter.

Agricola, amīcus meus, est impiger.

Cornelia, the farmer's daughter, is sick.

The doctor, the farmer's friend, is kind.

Julia, Cornelia's mother, is good.

Fābulās nautārum laudō.

I do not like farmers' stories.

I like poets' cottages.

I am looking at the girls' letters.

DICTATION—LESSON XI

In oppidō est tēctum magnum.

Diū in tēctō maneō.

Oppidum est grātum mihi.

Aestāte in oppidō nōn maneō.

Aestāte in tabernāculō in silvā habitō.

Aestās est grāta mihi.

Aestāte saltō et ambulō et validus sum.

Fēmina tibi pecūniam dat.

Vir dicit fēminam tibi pecūniam dare. Praemium dat quod epistulās
ad oppidum portās.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XI

Agricola filiae pecūniam dat.

The sailor is giving the girl a present.

The doctor gives the girl a reward.

The poet is giving the farmer money.

Pecūnia puellae grāta est.

The cottage is pleasing to the farmer.

His daughter is dear to the sailor.

The roses are pleasing to the woman.
The stars are pleasing to Cornelia.

Dōnum puerō grātum est.

The reward is pleasing to the boy.
The money is pleasing to the man.
His daughter is dear to the doctor.

Dōna sunt grāta virīs et fēminīs.

Forests are pleasing to men.
The tent is pleasing to the boys.

The reputation of the school is dear to the teachers.
The reputation of the school is dear to the pupils.

Cum puellā et puerō ambulat vir.

The boy is walking with the woman.
He is walking with his friend.
The girl is walking with the doctor.

Cum amicīs ambulāmus.

We are walking with the boys.
We are walking with the men.
We are walking with the sailors.

Tēcum ambulō.

You are walking with me.

Dictation—Lesson XII

Hic puer nōn est bonus; est malus.
Puer lacrimat.
Puerum malum ad sē māter vocat.
Puer ad mātrem nōn it.
Māter est maesta quod puer est malus.
Mox māter puerō pecūniam dat.
Estne puer nunc bonus? Minimē. Malus est.
Post ūnam hōram domum eō.
Nunc domī sum. Diū domī maneō.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XII

Magistra puerōs et puellās amat.

The teacher likes the boy-pupils.

The teacher praises the girl-pupils.

I like my friends.

The man is calling the sailors.

Fābulae virōrum nōn sunt longae, sed fābulae fēminārum sunt longae.

The pictures of the cottages are pretty.

The gifts of the sailors are new.

The rewards of the boys are pleasing.

My friends' daughters are dear to me.

Agricola ad oppidum it. Mox ad casam it.

The farmer is going to the big house.

The farmer is going to the forest.

The farmer is going to an island.

The farmer is going to the water.

He is going to the tent.

Puer dē casā et dē agris et dē amicō nārrat.

The boy tells about the forest.

He tells about the big house.

He tells about the sailor.

He tells about his friends.

DICTATION—LESSON XIII

Equus quī in hortō labōrat nōn est albus.

Duo equī quī in stabulō stant sunt albī.

Ūnus equus in hortō labōrat; duo equī in agrō labōrant.

Hieme equōs timeō, sed nūllum perīculum est.

Tum agricola equīs frūmentum dat, et equī nōn multum labōrant.

In hortō sunt rosae et līlia et aliī flōrēs.

Hieme in hortō est quiēs.

Virī ibi nōn labōrant quod ibi sunt nūlli flōrēs.

Audisne equum amicī mei?

Equum nōn audiō.

Vesperī agricolae cēnam edunt.

Tum colloquia cum filiīs et filiabus habent.

Dictation and Imitation—Lesson XIII

Iūlia, filia nautae, est amīca Cornēliae.

Cornelia, the farmer's daughter, is a friend of the woman's.

Julia, the poet's daughter, is a friend of the girl's.

Mārcus, filius agricolae, est amīcus Cassī.

Cassius, the sailor's son, is a friend of the man's.

Iūlia cum nautā in viā ambulat.

Cornelia is standing in the cottage with the farmer.

The girl is walking in the woods with the woman.

Puer cum virō in agrō labōrat.

The man is standing in the garden with the boy.

The man is walking in the town with another man.

Agricola Cornēliae pecūniam dat.

The woman is giving the sailor money.

The girl is showing the farmer a picture.

The girl is pointing out the cottage to the sailor.

Vir puerō dōnum dat.

The man is giving his friend a reward.

The boy is giving his friend a present.

The boy is giving the horse grain.

Virī puerīs et puellīs dōna dant.

The teachers are giving the pupils prizes.

The men are giving the sailors money.

The women are showing the girls pictures.

Fābulās agricolārum, sed nōn fābulās medicōrum, amō.

I praise my friends' stories.

I do not like the teachers' pictures.

I see the stables of the horses.

Duos equos videō.

I have two friends.

I see two men.

I like my two friends.

DICTATION—LESSON XIV

Miles Rōmānus bona arma et bona tēla portat.

Militēs Rōmānī galeās, gladiōs, pīla, scūta habent.

Pīlum est longum, gladius est lātus.

Pīlō et scūtō miles pugnat.

Scūtō et galeā miles sē tegit.

Scūtum est magnum, galea est parva.

Post bellum miles dēfessus est.

In bellō miles pugnat, sed cōnsilium nōn capit.

Dux cōnsilium capit.

Miles nōn domī sed in castris habitat.

Sī miles ā castris it, est malus miles.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XIV

Esne miles, puer? Minimē. Miles nōn sum.

Are you a farmer? No. I am not a farmer.

Are you a leader? No. I am not a leader.

Are you a teacher? No. I am not a teacher.

Estisne ducēs, puellae? Minimē. Ducēs nōn sumus.

Are you soldiers, boys? No. We are not soldiers.

Are you poets, men? No. We are not poets.

Miles nōn es, dux nōn sum.

You are not a poet and I am not a farmer.

I am not a girl and you are not a man.

Britannī nōn estis; Itali nōn sumus.

We are not men and you are not women.

We are not handsome and you are not sick.

You are not energetic and we are not tired.

Hic miles est bonus. Hī ducēs sunt bonī.

This father is happy but these mothers are sad.
This boy is tired but these men are not energetic.

DICTATION—LESSON XV

"Haec," inquit miles, "est pictūra trium amicōrum.
Ego medius stō. Ā dextrā stat Titus. Ā sinistrā stat Pūblius.
Nōmen meum est Mārcus.
Sī ā sinistrā legis, prīmus est Pūblius, ego sum secundus, Titus est
tertius.
In mēnsā sunt quattuor sagittae et iaculum.
Trēs sagittae sunt novae.
Sagittārius sum.
Sagittās capiō et in silvam eō.
Ex silvā animālia portō.
Tum numquam pilum et gladium portō, sed galea caput meum tegit.
Hoc saepe faciō."

DICTATION AND IMITATION—LESSON XV

Hodiē laeta sum, sed herī nōn eram laeta.

Today I am energetic, but yesterday I was not.
Today I am tired, but yesterday I was not.

Nōn laeta erās, sed puer erat laetus.

You were not happy, but the girl was.
You were not kind, but your mother was.
You were not tired, but the man was.

Miserī erāmus, sed puerī erant laetī.

We were sad because the girls were sick.
We were happy because the men were not sick.
We were tired, but the sailors were not energetic.

Numquam maestī erātis.

You were never kind.
You were never energetic.
You were never sick.

DICTATION—LESSON XVI

Prope hoc aedificium est locus apertus. Māne per viās huius loci viri currunt. Interdum carri trāns locum veniunt et ante aedificium stant. Tum aliquis omnēs rēs manibus ex carrō in aedificium portat.

Nunc arcūs nōn portāmus, alia tēla nōn portāmus, ubi in viis ambulāmus, quod in viis est nūllum periculum et tūti sumus.

Nunc nōn subitō arma capimus et fortiter pugnāmus. Nunc nōn semper pugnāmus, sed saepe ad casās amicōrum invitāmur.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XVI

Aestāte ad silvam eō.

In winter I go to the town.

At night I go to the cottage.

In summer at night I go to my tent.

Cum patre ad oppidum puer it.

The boy goes to the town with his mother.

He goes to town with his brother.

He goes to town with his sister.

Pueri ad oppidum cum patribus eunt.

The girls are going to town with their mothers.

The girls are going to town with their brothers.

Cum mātē ad oppidum Imus.

We are going to the woods with our father.

We are going to the water with our sisters.

Ad aquam Is, sed ad oppidum Itis.

You (a boy) are going to the town.

You (a group of girls) are going to the woods.

You (a group of soldiers) are going to war.

You (a group of sailors) are going to other lands.

DICTATION—LESSON XVII

Si socii nostri satis magnās cōpiās nōn habent et auxilium rogant, necesse est militēs nostrōs ire. Sociis auxilium dare debēmus. Finitimi mili-

tēs nostrōs movent quod periculum est magnum, sed milītēs nostrī sunt parātī morīrī sī necesse est. Crās milītēs nostrī iterum domum nōn venient; posterō diē domum nōn venient. Multī numquam iterum venient, quod periculum est magnum.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XVII

Puerum vocō, sed mātrem tuam vocās.

I see a girl, but you see your father.

I have a picture, but you have a rose.

I hear a horse, but you hear a man.

You are carrying water, but I am carrying a flower.

Puellās vidēmus, sed puerōs vidētis.

We are staying in the town.

You live in the town.

You have prizes.

We want some money.

Puer equum timet. Puellae pictūrās habent.

The horse wants grain.

The man sees the boys.

The boys are telling stories.

They are showing their presents.

They are caring for the garden.

DICTATION—LESSON XVIII

Multī milītēs quī prō patriā pugnant ab hostibus vulnerantur et necantur. Postea multī sunt caeci. Illōs milītēs miserōs putāmus.

Ecce! Quam timidus est ille vir! Ille vir est paene caecus. Oculōs habet sed nōn videt.

Ubi amīcōs vīsītāmus, amīcī nōs accipiunt. Militem quī sine armīs ā castrīs et amīcīs currit, neque hostis neque socius accipere debet.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XVIII

Gladius ducis est magnus.

The soldier's helmet is big.

The leader's shield is big.

The leader's plan is good.
The soldier's javelin is long.

"Domī pugnāre est bonum cōnsilium," inquit miles.

The leader says, "To fear a friend is bad."
The soldier says, "To fear danger is not good."

Castra ā militibus dēfessīs parantur.

The war is being fought by the Roman soldiers.
Plans are being made by the leaders.
Arms are being carried by the soldiers.

Cum in castrīs ducēs videō, nōn timeō.

When I stand in the camp, I see the soldiers.
When I hear the soldiers, I am not afraid.
When I have a spear, I fight well.

DICTATION—LESSON XIX

Flūmen Rhēnus inter Gallōs Germānōsque fluit. Germānī erant Irātī et circum mūrōs Gallōrum clāmābant. Agrōs vāstāre et oppida occupāre cupiēbant. Gallī oppida occupārī nōn dēsiderābant. Propter hoc Gallī militēs ācriter pugnāre iubēbant. Ubi hostēs nōn longē aberant, tēla iaciēbant. Sī ducem Germānōrum vidēbant, oppida occupāta postulābant.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XIX

Ego et puella ā dextrā stāmus.

My brother and I are going to the town.
My father and I are walking in the road.

Tu et puer ā sinistrā stātis.

You and your mother are staying here.
You and I are afraid at night.

Ūnus puer domī manet; trēs puerī in bellō pugnant.

One girl is afraid of the horse, but two girls like the horse.
Two soldiers are not working, but three are preparing the camp.
Four leaders are making a plan.

Animal est magnum. Vidēsne animal?

I see a large animal.

The animal has a small head.

The girl has a pretty name.

The boy's name is Marcus.

Multa animālia capita magna habent.

Many animals are small.

Their heads are small too.

The names of the girls are Julia and Cornelia.

Dictation—Lesson XX

Is dux, bene armātus, est avunculus meus. Undique circumspectat, ācritur oppugnat, hostēs superat. Nūllōs inimicōs habet. Multōs amīcos habere vidētur. Milītēs semper salūtat et ā milītibus salūtātur. Itaque eius milītēs eum probant.

Quamquam is populus ōlim erat fortis et socii eōrum eōs iuvābant, nunc tamen oppida in ruīnis iacent. Cūr? Nōn audēbant oppida hostium occupāre et agrōs vāstāre. Meus avunculus hunc populum nōn probat.

Dictation and Imitation—Lesson XX

Periculum ā puerō timētur; ab omnibus pericula timentur.

The horse is seen by the girl.

The camp is being prepared by the soldiers.

The spears are being carried by the leaders.

The battle is being fought by our enemies and allies.

Ā puerō amor, sed ā sorōre amāris.

I am being cared for by the doctor, but you are being cared for by your mother.

You are being called by your father, but I am being called by his brother.

Ā poētis amāmur, sed ab agricolīs amāminī.

We are being called by the teacher, but you are being carried in a boat by the sailor.

You are being praised by the farmers, but we are being praised by our friends.

DICTATION—LESSON XXI

Hic miles qui nunc in vincula iacitur olim rari habitabat. Ibi prope flumen parvum dormiebat. Ibi laetus erat. Nunc maestus est, nam castra hostium expugnare et delere cupiebat. Necesse erat hoc facere si patriam suam servare cupiebat. Hostes sunt barbari qui celeriter se movent et omnia sciunt. Nunc hunc militem in vinculis habent et mox miles morietur.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XXI

Hic miles est fortis. Amasne hunc militem?

This boy is good.

This leader is handsome.

I see this barbarian.

I praise this ally.

You are looking at this sword.

Hi duces hos milites monent.

These soldiers like these leaders.

These boys see these men.

These farmers praise these sailors.

Dux militi praemium dat.

The soldier gives the leader a present.

The farmer gives his father money.

The sailor is giving his mother a picture.

The sailor is showing his sister his pictures.

Miles huic puero gladium dat.

The boy shows this sailor his tent.

The girl is showing this man the flowers.

This man is giving this soldier a spear.

The soldier is giving this officer money.

DICTATION—LESSON XXII

Per totam noctem servus meus per silvam errabat. Ceteri servi quoque per silvam errabant. Bestiae feras incitabant. Hoc facere non facile erat, nam bestiae celeriter currunt. Cras multas bestias necabimus. Mox tempus erit nos in silvam ire.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XXII

Gladius huius militis est longus; pilum illius militis est longum.

The shield of this enemy is big.

That sailor's daughter is pretty.

This boy's mother is kind.

That girl's father is a farmer.

Tela hōrum hostium capiuntur. Tela illōrum militum sunt in castris.

Many of these soldiers are being killed.

Many of those men are brave.

The arms of those leaders are beautiful.

The cottages of these farmers are small.

Dux militibus hostēs mōnstrat.

The soldier is showing the camp to the leaders.

The soldiers are not giving aid to their enemies.

The enemies are not giving weapons to the soldiers.

Miles hīs ducibus cōnsilium mōnstrat.

The leader is showing the river to these soldiers.

This soldier is giving his sword to those soldiers.

This boy is showing his gift to those men.

DICTATION—LESSON XXIII

Pauci domini erant saevi et perfidi. Labor servōrum tamen erat durus. In agris labōrāre, lignum et aquam portāre necesse erat. Dominus imperābat; servi pārēbant. Si servus sē in fugam dedit, ceteri servi statim in silvās mittēbantur. Servus igitur statim reperiēbātur. Vita servōrum nōn erat facilis. Hoc, pueri puellaeque, in animis vestris tenēte. Hoc memoriā tenēte.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XXIII

Tectum ab hāc puellā et hōc servō cūrātur.

Equi ab illā puellā et illō milite cūrantur.

A plan is being made by this leader.

Aid is being given by that man.

The pictures are being showed by this sailor.

The weapon is being thrown by this soldier.
The sword is lying on that table.
That summer the battle was fought.

Ab his hostibus cōpia nostrae laudantur.

The town is being destroyed by these soldiers.
The spears are being thrown by those men.
The flowers are being carried by these girls.
These soldiers are being praised by these allies.

Hoc cōsiliū est bonum. Illud animal currit.

Do you like this plan?
Do you see that animal?
I see that town.
I see that danger.
This war is long.
That grain is not good.

Haec tēla sunt bona. Illa animālia nōn currunt.

Those shields are not new.
These spears are lying near the river.
These buildings are large.
Those towns are in our country.
Those names are long.

Dictation—Lesson XXIV

Homō liber rēgem nōn dēsiderat. Sī rēx urbem liberam oppugnat, dux sine morā militēs convocat. Clāmōribus hōrum militum omnēs incitantur. Tēla mox coniciuntur. Etiam rēx tergum vertit et mox omnēs militēs rēgis in fugam sē dant. Ita Irātī ānserēs sē in fugam dant sī tēla in ānserēs coniciuntur.

Dictation and Imitation—Lesson XXIV

Auxilium postulābās, sed ego militēs oppugnāre iubēbam.

I was shouting, but you were wounding enemies.
I was attacking the town, but you were laying waste the fields.

Dux imperābat; militēs pārēbant.

The officers were ordering the soldiers to attack, but the soldiers were looking around.

The enemies were destroying the towns.

The leader was warning a soldier.

Superābāmus, sed nōn pugnāre audēbātis.

We were seizing the camp, but you were demanding help.

You were warning the soldiers and we were calling allies.

DICTATION—LESSON XXV

Aestāte saepe in flūmine natābam. Interdum in nāviculā prope rīpam sedēbam. In flūmine erat nūlla nāvis quod flūmen erat tam angustum. Frāter meus tēcta in rīpā aedificābat. Haec relinquere nōn poterat sī haec dēlēri nōn cupiēbat. Alii puerī quī in rīpā ambulābant aut corpora in rīpam iaciēbant haec dēlēbant, sī frāter aberat et tēcta nōn servābat.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XXV

Tēctum meum ā barbarīs dēlēbātur. Omnia tēcta dēlēbantur.

The soldiers were being wounded by their enemies.

The leader was being killed.

The town was being saved by the soldiers.

Weapons were being hurled by the allies.

Nōs superābāmur sed vōs servābāminī.

We were being warned, but you were being killed.

You used to be approved of, but we used to be feared.

Ego servābar; tū vulnerābāris.

You were being held.

You were being called.

I was being feared.

I was being overcome.

DICTATION—LESSON XXVI

Māne in summō colle sedēbam. Undique circumspectābam. Locus erat nātūrā pulcher. Agrōs pulchrōs et tēcta vidēbam. In collibus erant arborēs. In arboribus erant avēs. Nūlla nūbēs in caelō clārō vidēri pote-

rat. Prīmō avēs silēbant, sed iam excitābantur ubi lūx erat clārior. Iam cibum per arborēs reperiebant. Ego silēbam et interdum prope mē appropinquābant. Omnēs hās rēs amābam.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XXVI

Vir ad suum tēctum currēbat. Eius tēctum in ruīnīs iacēbat.

The soldier was carrying his own sword.

His sword was new.

The slave was saving his own master.

His master was dear to the slave.

The boy was wounding his own sister.

His sister is not angry.

Puerī suās mātērēs amant. Mātērēs eōrum puerōs **amant**.

The soldiers were destroying their own camp.

Their camp was near the enemy.

The soldiers were praising their leader.

Their leader approved of his soldiers.

Hic puer est amīcus meus. Eum amō.

Hae puellae sunt sorōrēs meae. Eās quoque amō.

This woman is my mother. I love her.

These men are my leaders. I approve of them.

This soldier is a brave man. I praise him.

These girls are the farmer's daughters. The farmer loves **them**.

DICTATION—LESSON XXVII

Magnā cum laetitiā pictūram pulchram spectāvī. Cōpiae ad proelium ibant. Splendida erant arma. Signa nōn cēlābantur. Ubique erant figūrae virōrum nōtōrum et animālium validōrum. Ego quoque sic arma rapere et ad proelium properāre cupiebam. Tam magnam laetitiam sentiebam ubi pictūram spectāvī.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XXVII

Castra tenēbimus sī hostēs oppugnābunt.

If the officers command, we shall obey.

If the men wander in the woods, beasts will kill them.

If the barbarians capture the town, they will destroy it.
We shall fight bravely.
We shall shout if it is necessary.

Amicum servābō sī tū nōn clāmābis.

Will you order the soldiers to attack?
I shall demand aid.
You will not dare to fight alone but I shall help you.
I shall advise you and you will conquer.

Sī vōs oppugnābitis, dux hostium nōn pugnāre audēbit.

If you move the camp, the barbarian will tell this to his leader.
If you demand help, the leader of the allies will give help.

DICTATION—LESSON XXVIII

Ōlim cīvēs patriae nostrae nāvigium ad portum gentis aliūs mittere cōstituērunt. Nāvigium insignibus ōrnātum erat. Cīvēs huius gentis nōn erant ignāvī sed perterritī erant. Ante hoc tempus nāvigium hūc nōn vēnerat. Deinde virī ex nāvigio ad cīvēs ivērunt et sē amicōs esse dixerunt. Tandem cīvēs eōs amicōs accēperunt et nunc duae gentēs sunt amici.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XXVIII

Sī vōs nōn vulnerābiminī, omnēs servābimur.

If we are called together, you also will be called.
If you are conquered, we also will be destroyed.
If you are ordered to go, we also shall be ordered to go.

Sī dux necābitur, ego iubēbor auxilium dare.

If the town is held, I shall be saved with the rest.
If I am wounded, my brother will be ordered to carry me to the camp.
If I am overcome, the city will be destroyed.

Illī oppugnābuntur, sed tū servāberis.

If you are overcome, they too will be destroyed.
You will be ordered to give money, but the lives of your friends will be saved.
If you are warned, the cities will not be captured.

DICTATION—LESSON XXIX

“Hic castra cōstituēmus. Valida erunt moenia castrōrum. In moenibus vigilēs stābunt quī prōspectābunt. Circum moenia vāllum quoque faciēmus. Pars militum portās servābit. Sī exercitus hostium in longō agmine iter faciet et impetum in castra nostra facere cupiet, per nūntiōs ducēs nostrī hoc nōscent. Ducēs nostrī exercitum nostrum incitābunt. Militēs nostrī ācriter pugnābunt et superābunt. Hic erit finis impetūs.”
 Sic dixit imperātor noster.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XXIX

Quō tempore domum relinqūēs? Mox relinquam.

Will I know this soon?

Will I find quiet there?

Shall you send those soldiers?

Hic vir pīlum iaciet, sed illi saxa coniciēnt.

These soldiers will run swiftly and will capture the city.

The leader will hear this and will praise them.

He will want to see them at once.

Nōs ad urbem auxilium mittēmus, sed vōs urbem relinqūētis.

We shall hear this, and shall feel angry.

You will hear this and feel sad.

DICTATION—LESSON XXX

Haec urbs Rōma appellātur. Mōns est idōneus locus urbī. Rōma in septem montibus aedificāta est. Sī hostēs quī in ulteriōre rīpā flūminis habitant Rōmam oppugnābunt et capient, magna erit praeda. Deus ipse tamen virōs iuvat sī virtūtem magnam habent. Rōma igitur nōn capiētur, nam populus Rōmānus magnam virtūtem habet.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XXX

Sī Rōma capiētur, multae rēs pulchrae ā militibus capientur.

If a messenger is sent to the allies, soldiers will be sent by the allies.

If other things are found, money also will be found.

This will be heard and other houses will be seized.

Vōs capiēminī sī nōs audiēmur.

We, however, will not be captured because we will be known.
You will not be known. Therefore you will be thrown into chains.

Ego fortis esse dicar quod tū reperiēris.

I shall be sent to the camp of the enemy, but you will be sent to the allies.

You will be captured, but I shall not be captured.

Dictation—Lesson XXXI

Exercitus Rōmānus in multās legiōnēs dīvidēbātur. In legiōne erant circiter quattuor milia militum. Imperātor tōtum exercitum dūcēbat. Idem imperātor omnēs legiōnēs dūcēbat. Sub imperātore erant multi ducēs. Imperātor imperābat; reliquī ducēs pārēbant. Bonus imperātor exercitum in inīquum locum nōn dūcēbat. Bonus imperātor militēs castra in nive pōnere numquam iubēbat. Bonus imperātor semper vincēbat quod militēs eum bonum esse sciēbant et fortiter pugnābant. Nēmō erat ignāvus sī ille dūcēbat.

Review—Lesson XXXI

A man was sitting on the top of a hill. The birds were still silent for the sky was still dark. The man was thinking to himself: "I shall soon hear the birds for the sky is now brighter. I shall move near the trees and I shall see them too. I shall be silent. The birds do not fear a man if he is silent and does not move. I shall not hurl a weapon and shall not hurt the birds in any way." Soon the birds were seen in the trees and the man was able to hear them too. He was feeling great happiness. Now he is leaving the top of the hill.

Dictation—Lesson XXXII

Lēgātus erat dux legiōnis. Legiō ipsa in partēs dividēbātur. Pars legiōnis quae circiter centum militēs habēbat ā centuriōne dūcēbātur. Centuriōnēs semper fortissimī erant. Ōlim quīdam centuriō ex castris sōlus sine comitibus prōcessit et cum milite hostium pugnāvit. Hic miles hostium graviter vulnerātus est, sed nōn interfectus est. Centuriō ubi in castra sua vēnit, ā comitibus suis corōnam excēpit, quod multam virtūtem ostenderat et hostem civitātis suae vicerat.

REVIEW—LESSON XXXII

The citizens of this city will soon decide to save the city. The city is now being terrified by bad citizens, and it fears them greatly. Now good citizens are being aroused and soon they will send the bad citizens away from the city. For a long time they did not dare to do this, but now they are listening to good leaders and they will attack their enemies. Then they will not be terrified, but they will be free and happy.

DICTATION—LESSON XXXIII

Latrō interdum hastam fert et bellum gerit. Neque tamen cīvitātem dēfendit neque hostēs expellit, ipse enim hostis est. Difficile est cīvitātem latrōnem expellere. Latrō ipse discēdere numquam vult. Cīvēs gravēs perterrere vult. Maximē pecūniam et reliquās rēs bonās rapere vult. Latrō nōn est cīvis bonus.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XXXIII

Exercitus noster impetum magnum facit. Exercitūs nostrī semper impetūs magnōs faciunt.

The general is ordering the army to make two attacks.

The first attack is frightening the other army.

The two attacks are conquering the army of the enemy.

Impetus exercitūs erat ācer. Impetūs exercituum semper sunt ācrēs.

Part of the army did not dare to make an attack.

Many of the attacks were not severe.

The courage of the armies was not great.

Imperātōrēs cum exercitibus ībant et magnō cum impetū castra hostium oppugnābant.

Now a general does not go with his army.

The general does not attack a city with his own hands.

The armies alone attack cities with great onrushes.

Imperātor exercituī cōnsilium nārrat. Imperātōrēs nōn semper exercitibus cōnsilia nārrant.

This place is suitable for a harbor.

Many places are not suitable for harbors.

DICTATION—LESSON XXXIV

Per tōtam terram est pāx. Sonitus armōrum nōn auditur. Ut necesse est milītēs semper parātōs esse, castra bene mūnīta sunt. Mox in grāmine prope mare milītēs iacēbunt atque sē in somnum dabunt. Ibi umbra arborum erit grāta. Pedēs hostium nōn audiri possunt, tantum grāmen ibi reperitur. Nunc tamen nūllus pēs hostium audiētur, ubique enim est pāx.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XXXIV

Haec rēs mihi grāta est. Etiam nunc diēs sunt pulchrī.

These things are dear to me.

This day is beautiful.

Hās rēs amō. Quem diem cōstituis?

Those days we stayed in the city.

I shall take the thing.

Aliquid bonī in hāc rē reperitur. Illīs diēbus rēgēs imperābant.

On that day we went to the city.

By these things the enemy was overcome.

Pars hārum rērum est pulchra. Pars huius diēi erat clāra.

Many of these days are pleasing to me.

The signal for this thing was given.

DICTATION—LESSON XXXV

Nēmō nisi cōsul imperium habēbat. Prīmus magistrātus civitātis erat. Officium numquam neglegēbat. Semper bene civitātem regēbat et hostēs publicōs premēbat. Quaestor pecūniam gerēbat. Hī erant magistrātūs bonī. Neque populum premēbant neque umquam magistrātūs sibi petēbant. Hostēs sōlōs premēbant. Fēlix est civitās quae bonōs magistrātūs habet.

REVIEW—LESSON XXXV

Generals used to lead the armies of the state. Lieutenants led the legions. They conquered the troops of their enemies. Sometimes they attacked barbarians. They demanded the help of their allies if the enemy was very strong. The allies always sent soldiers if they were asked for. When they captured the enemies' things, the soldiers received their reward. In ancient times they fought in this way.

DICTION—LESSON XXXVI

Duo explorātōrēs intrā castellum sedēbant. Alter septem annōs explorātor fuerat; alter nōn diū sic labōrāverat. Uterque autem fortis erat. Hi explorātōrēs dēfessi erant quod per tōtam noctem sub pontibus et in agrīs latuerant. Numerum hostium et cōnsilia cognōverant. Tandem ad castellum vēnerant. Nunc dux cōpiās ad hostēs summā cum salūte dūcēbat. Mox impetum facient et hostēs repellent vincentque.

DICTION AND IMITATION—LESSON XXXVI

Dux latrōnum praedam nōn dēlēvit quod latrōnēs eam cēlāvērunt.

The scout approached when the soldiers called him.

The scout knew the place.

The officer did not seize the town although the soldiers attacked bravely.

Puerī milītēs timuērunt. Quidam puer domum cucurrit.

The barbarians moved their camp.

This their leader advised.

They pitched their tents in a suitable place.

The leader decided to wait for allies.

The allies did not abandon their friends.

Ex castrīs milītēs prōcessērunt. Nēmō sonitum fēcīt.

The soldiers departed from the city.

They took their arms with them.

They waged war with the enemies.

No soldier said that he was afraid.

Each one hurled his spears.

DICTION—LESSON XXXVII

Nunc hic vir est exsul, at ōlim erat nōtus dux quī victōriam spērābat. Quandō nōn sapiēns erat, milītēs ex castrīs ire sinēbat. Hoc scivit, sed nihil fēcīt. Ōlim quidam ad hostēs trānsivit. Quandō ad hostēs pervēnit, magnā vōce ducem ignāvum esse dixit. Quanta erat laetitia hostium! Magnā vī impetum fēcērunt et vicērunt. Hōc modō exsul factus est hic vir.

DICTION AND IMITATION—LESSON XXXVII

Hastās nōn tulimus, sed hostēs reppulimus.

Vōs hostēs repellere voluistis, sed hostēs nōn repperistis.

We departed from the battle, but you waged war bravely.

You conquered your enemies, but we ran.

We roused the citizens, but you terrified the foes.

In fugam mē dedī, sed tū stetisti et pugnāvisti.

When I decided to fight, you left me.

I fortified the camp with the other soldiers.

You lay in the grass and did not hurl a weapon.

I could not run although I wanted to run.

Barbarī undique convenīre coepērunt. Tergum vertere nōn ausus sum. Parātī erant mē occidere. Dux barbarōrum nōn aderat. Usque ad finēs sociōrum iverat. "Quandō redībit?" Hoc mē rogāvi. Sērō ducem venientem vidī. Nōbilem eum putāvi. Ubi in cōspectū huius ducis stetī, statim benignē mē accēpit. Amīcus meus factus est. Deō grātiās ēgī quod nunc tūtus eram.

Nūntiī ad hostēs missī sunt et pāx facta est.

The town was captured when the walls were attacked.

The soldiers were led to the bridge; there a scout was found.

The war was waged a long time.

At last the enemies were conquered.

Nōs perterritī sumus, sed vōs fortiter pugnāre ausī estis.

We were called together and ordered to attack.

We were wounded, but did not die.

You were sent to the allies. You were thought to be brave.

Fortis vīsus sum. Clāmōribus virōrum mōtus es.

I was warned by the general.

Were you wounded?

I was saved but you were thrown into chains.

In moenibus vigilēs dispositī sunt. Post prīmam vigiliam alīī vigilēs hīs vigilibus succēdent. Quīdam militēs secūrēs sūmpsērunt et ē castrīs prō-

cessērunt. Nunc pontem caedunt. Ubi pōns frāctus est, in castra redibunt et secūrēs ad loca restituent. Intereā pauci militēs apud imperātōrem convēnērunt. Quod genus cōnsili apud hōs militēs capitur? Mox dē cōnsiliō cōstituent et deinde hostēs ex hīs locīs pellēmus. Hoc memoriā tenēte. Nōlite timēre.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XXXIX

Dux nūntium ad hostēs miserat sed hostēs nōn responderant.

The general had not neglected his duty and had overwhelmed the enemy.

The kings had not ruled well, therefore the Romans had driven them out.

The general had ordered the soldiers to march and they had gone to a neighboring camp.

Pācem fēcērāmus quod vōs castra nostra oppugnāverātis.

You had departed because you had feared the enemy.

We had conquered because we had fought bravely.

Auxilium petīveram quod tū hoc necesse esse cōstituerās.

You had divided your forces, but you had not come to the gates.

I had seen the man, but I had not considered him dangerous.

DICTATION—LESSON XL

Uter maiōrem honōrem habēre dēbet, latrō quī iniūriās ferēbat, deinde fugiēbat, an eques quī hostēs circumveniēbat et prō rēge rēgnum servābat? Eques bonus numquam sē recēpit. Per ignēs et per gladiōs ivit sī hostēs pellere incēpit. Numquam ex hostibus exiit nisi vīcerat.

DICTATION AND IMITATION—LESSON XL

Victus eram, sed multī hostēs interfectī erant.

I had been hard pressed, but I had not been wounded.

My friends had been wounded and had been driven from their position.

The camp had been pitched on a hill.

Urbs nostra mūnīta erat, sed nōs numerō hostiū superātī erāmus.

We had been seen because the march had been made in an open space.
Our ship had been left because a larger ship had been attacked.

Vos ex castris impulsī erātis, sed castra nōn capta erant.

You had been wounded, you had been hurled into chains, you had been
left in a dark place, but you had not been conquered in spirit.

Petītus erās, sed nōn repertus erās.

You had been led to the king, but you had not been received.

You had been warned by your friends, but you had not been sent from
the city.

SUGGESTED BOOKS FOR SUPPLEMENTARY READING

The books suggested for supplementary reading in English are divided into three groups. The first group deals with the life of the Romans, the second with the myths of the Romans, and the third is a group of novels dealing with Roman times.

GROUP I. ROMAN PRIVATE LIFE

JOHNSTON. *The Private Life of the Romans.*

PRESTON AND DODGE. *The Private Life of the Romans.*

JOHNSTON. *Latin Manuscripts.*

FOWLER. *Social Life at Rome.*

WILSON. *The Roman Toga.*

DAVIS. *A Day in Old Rome.*

GROUP II. CLASSICAL MYTHS

SABIN. *Classical Myths That Live Today.*

GAYLEY. *Classic Myths.*

GUERBER. *Myths of Greece and Rome.*

GROUP III. NOVELS

WHITEHEAD. *The Standard Bearer.*

WELLS. *With Caesar's Legions.*

MITCHISON. *The Conquered.*

LAMPREY. *Long Ago in Gaul.*

DAVIS. *A Friend of Caesar.*

ANDERSON. *With the Eagles.*

WHITE. *Andivius Hedulio.*

LESSON VOCABULARIES

(Roman numerals denote classes of words as explained
in Authors' Foreword)

LESSON I

	et		quālis
	hic		quoque
	sum		valeō
II	magnus	VI	fēmina
	nōn		
III	altus	VII	discipula
			discipulus
IV	bonus		magister
	parvus		magistra
V	puer		puella
	pulcher		salvē

LESSON II

I	(hic)	V	frāter
			māter
III	meus		soror
	nunc		
	sed	VI	amō
	tuus		filia
			filius
IV	ita		
	-ne		

LESSON III

III	longus	IV	fortūna
	terra		novus
			patria
			via

V	antiquus	Britannia
	fāma	Cuba
	īnsula	Hibernia
VII	America	Italia
	Austrālia	Sicilia

LESSON IV

I	in	VI	cupiō
III	causa		cūr
	habeō		labōrō
	quis		portō
	quod	VII	agricola
	ubi		casa
IV	ager		cēna
	intellegō		epistula
	laetus		schola
	parō		

LESSON V

III	(bene)		laudō
	multus		nauta
	videō		pecūnia
	vir		periculōsus
IV	vīta		poēta
			scribō
V	amicus	VII	Americānus
	saepe		Britannus
	semper		Hibernus
VI	aqua		Hispanus
	habitō		incola
	interdum		Italus

LESSON VI

II	ego	V	dōnum
			grātia
III	agō		ostendō
	dē	VI	legō
	dō		mōnstrō
	ē, ex		nārrō
	pater		spectō
	tū	VII	fābula
			pictūra

LESSON VII

III	cum		cūrō
			grātus
IV	silva		iānua
	V	VII	ambulō
	aperiō		benignus
	clārus		fenestra
	ibi		rosa
VI	cārus		
	claudō		

LESSON VIII

II	ad	VI	discō
			lingua
III	noster		properō
	V	VII	Latinus
	expectō		

LESSON IX

III	nox	IV	sōlus
	(noctū)		
		V	miser

VI aeger
lūna
obscurus

stella
tardus

VII medicus

LESSON X

III cum

VII heri
impiger
medicīna

IV stō

VI hodiē
vesper

LESSON XI

III dicō

praemium
respondeō

IV oppidum
tegō
(tēctum)

VI aestās
validus

V diū
maneō

VII saltō
tabernāculum

LESSON XII

II sul

V malus

III ūnus

VI hōra
lacrimō
maestus
mox

IV domus
eō
post
vocō

LESSON XIII

I qui

IV audiō
capiō
duo
equus
periculum

III alius
nūllus
tum

V	frūmentum hiems timeō	fīōs quiēs quot
VI	albus colloquium edō	VII hortus lilium stabulum

LESSON XIV

II	ā, ab	V	dux inquā lātus pugnō
III	arma bellum castra cōnsilium mīles	VI	dēfessus galea gladius pilum scūtum
IV	(tegō) tēlum	VII	Rōmānus

LESSON XV

III	faciō primus	VI	iaculum mēnsa niger quattuor sagitta secundus sinister
IV	medius nōmen	VII	animal sagittārius
V	caput dexter numquam tertius trēs		

LESSON XVI

II	omnis rēs	III	ante locus
----	--------------	-----	---------------

	manus	VI	aedificium
	per		arcus
	veniō		carrus
			currō
IV	aliquis		invītō
	fortis		subitō
	(fortiter)		trāns
	prope		
V	tueor	VII	māne
	(tūtus)		

LESSON XVII

III	cōpia		iterum
	diēs		mорий
	sī		posterus
	socius		satis
IV	auxilium	VI	moneō
	(fortis)		necesse
	(parātus)		rogō
V	dēbeō	VII	crās
	finitimus		

LESSON XVIII

III	hostis	V	adsum
	ille	VI	caecus
	neque		ecce
	prō		necō
	quam		paene
IV	accipiō		postea
	oculus		timidus
	putō		vulnerō
	sine	VII	visitō

LESSON XIX

I	-que	VI	clāmō
III	inter		dēsiderō
	iubeō		fluō
IV	circum		iaciō
	flūmen		Irātus
	propter		mūrus
V	absum	VII	vāstō
	ācer		Eurōpa
	(ācriter)		Gallia
	occupō		Gallus
	postulō		Rhēnus

LESSON XX

I	is	VI	iuuō
III	populus		ōlim
	tamen		oppugnō
IV	superō		probō
	(videor)		quamquam
V	armō		ruīna
	(armātus)	VII	avunculus
	audeō		circumspectō
	itaque		inimicus
	undique		salūtō

LESSON XXI

III	suus	V	barbarus
IV	celer		moveō
	(celeriter)		sciō
	nam		servō

VI dēleō
expugnō

rūs
vinculum

VII dormiō

LESSON XXII

III (nox)
tempus
tōtus

V errō

VI incitō
servus

IV cēterī
facilis

VII bēstia
ferus

LESSON XXIII

III animus
mittō
teneō
vester

memoria
pauci
reperiō

IV fuga
labor

VI dominus
igitur
pāreō
saevus
statim

V dūrus
imperō

VII lignum

LESSON XXIV

III etiam
homō
urbs

heu
liber
tergum

IV rēx

VI mora
convocō

V clāmor
coniciō

VII ānser

LESSON XXV

III aut nāvis possum relinquō tam	VI aedificō angustus rīpa sedeō
IV corpus	VII natō nāvicula
V saxum	

LESSON XXVI

III iam superus (summus)	VI appropinquō arbor avis cibus collis excitō nūbēs sileō
IV caelum	
V lūx nātūra	

LESSON XXVII

III sic	VI cēlō laetitia rapiō ubīque
IV proelium signum	
V nōscō (nōtus) sentiō	VII figūra splendidus

LESSON XXVIII

I (hūc)	gēns portus
IV cīvis cōnstituō	V deinde tandem

VI insigne
ōrnō
perterreō

VII Gallicus
ignāvus
nāvigium

LESSON XXIX

III exercitus
finis
pars

V impetus
nūntius
porta
vāllum

IV agmen
iter
moenia

VII prōspectō
vigil

LESSON XXX

III deus
ipse
virtūs

VI idōneus
praeda
ulterior

IV mōns

VII Etrūscus
Rōma

V appellō

LESSON XXXI

III idem
legiō
reliquus

V circiter
nēmō
vincō

IV dūcō
imperātor
mille
pōnō
sub

VI dividō
nix

VII inīquus

LESSON XXXII

III cīvitās
lēgō
(lēgātus)

IV gravis
(graviter)
interficiō

V centum
comes
quīdam

VI centuriō
corōna
excipiō
liber
prōcēdō

LESSON XXXIII

III ferō
gerō
volō
(maximē)

IV enim
(gravis)

V dēfendō
discēdō

VI difficilis
expellō
hasta
latrō

LESSON XXXIV

II atque
ut

III tantus

IV mare

V mūniō
pāx

pēs
somnus
umbra

VI iaceō
sonitus

VII grāmen

LESSON XXXV

III imperium
petō
pūblicus

IV cōsul
nisi

V premō

VI fēlix
magistrātus
neglegō
officium
quaestor
regō
umquam

LESSON XXXVI

IV	alter	VI	castellum
	annus		explōrātor
	autem		intrā
	cognōscō		lateō
	numerus		pōns
	salūs		repellō
V	uterque		septem

LESSON XXXVII

III	modus	V	pervenīō
IV	at		spērō
	nihil		victōria
	quantus	VI	exsul
	trānseō		quandō
	vīs		sapiēns
	vōx		sinō

LESSON XXXVIII

IV	coepī	VI	cōnspectus
	conveniō		nōbilis
V	vertō		occidō
			redeō
			sērus
			usque

LESSON XXXIX

IV	apud		frangō
	genus		nōlō
V	intereā		restituō
	pellō		secūris
VI	caedō		succēdō
	dispōnō		sūmō
			vigilia

LESSON XL

IV eques
honor
ignis
recipiō
rēgnum

V an
incipiō
iniūria

VI circumveniō
exeō
fugiō
uter

LATIN-ENGLISH VOCABULARY

(For adjectives and some pronouns the forms of the three genders are indicated, for nouns and personal pronouns the forms of the nominative and genitive cases, for verbs the principal parts. For other words the part of speech is named.)

A

ā prep. away from, by, variant of *ab*
ab prep. away from, by
absum, abesse, āfui, āfutūrus be away
accipio, accipere, accēpi, acceptum receive
ācer, ācris, ācre keen, sharp
ācritēr adv. keenly, sharply
ad prep. to, toward
adsum, adesse, adfui, adfutūrus be present
aedificium, aedifici n. building
aedificō, -āre, -āvi, -ātum build
aeger, aegra, aegrum sick
aestās, aestātis f. summer
ager, agri m. field
agmen, agminis n. line of march
agō, agere, ēgi, āctum drive; do; say; spend (time)
agricola, -ae m. farmer
albus, -a, -um white
aliquis, aliquid pro. someone, something
alius, alia, aliud another, other
alter, altera, alterum the other (of two); *alter . . . . alter* the one . . . . the other
altus, -a, -um high, deep
ambulō, -āre, -āvi, -ātum walk
America, -ae f. America
Americānus, -i m. an American
amicus, -i m. friend
amō, amāre, amāvi, amātum love
an conj. or?

angustus, -a, -um narrow
animal, animālis n. animal
animus, -i m. mind
annus, -i m. year
ānser, ānseris m. goose
ante prep. before, in front of
antiquus, antiqua, antiquum ancient
aperiō, aperire, aperui, apertum open
appellō, -āre, -āvi, -ātum call
appropinquō, -āre, -āvi, -ātum approach
apud prep. among; at the house of
aqua, -ae f. water
arbor, arboris f. tree
arcus, -ūs m. bow
arma, armōrum n. pl. arms
armātus, -a, -um armed
at conj. but
atque conj. and
audeō, audēre, ausus sum dare
audiō, -ire, -ivi, -itum hear
Austrālia, -ae f. Australia
aut conj. or; *aut . . . . aut* either . . . . or
autem conj. moreover
auxilium, -i n. aid, help
avis, avis f. bird
avunculus, -i m. uncle (maternal)

B

barbarus, -i m. a barbarian
bellum, -i n. war
bene adv. well
benignus, -a, -um kind

bēstia, -ae *f.* beast
bonus, -a, -um good
Britannia, -ae *f.* Great Britain
Britannicus, -a, -um British
Britannus, -i *m.* an Englishman

C

caecus, -a, -um blind
caedō, -ere, **cecidi**, **caesum** cut, kill
caelum, -i *n.* sky
capiō, **capere**, **cēpī**, **captum** take
caput, **capitis** *n.* head
carrus, -i *m.* wagon, cart
cārus, -a, -um dear
casa, -ae *f.* cottage
castellum, -i *n.* fort
castra, **castrōrum** *n. pl.* camp
causa, -ae *f.* cause, reason
celer, **celeris**, **celere** swift
celeriter *adv.* swiftly, quickly
cēlō, -āre, -āvi, -ātum conceal
cēna, -ae *f.* dinner
centum a hundred
centuriō, **centuriōnis** *m.* centurion
cēteri, -ae, -a the rest of
cibus, -i *m.* food
circiter *adv.* about
circum *prep.* around
circumspectō, -āre, -āvi, -ātum look around
circumveniō, -ire, -vēnī, -ventum come around, surround
civis, **civis** *m.* citizen, fellow-citizen
civitās, **civitātis** *f.* state
clāmō, -āre, -āvi, -ātum shout
clāmor, **clāmōris** *m.* shout
clārus, -a, -um clear, famous
claudō, -ere, **clausi**, **clausum** close
coepī, **coepisse**, **coeptum** began
cognōscō, -ere, **cognōvī**, **cognitum** become acquainted with, learn
collis, **collis** *m.* hill
colloquium, **colloquī** *n.* conversation
comes, **comitis** *m.* comrade, companion

coniciō, **conicere**, **coniēcī**, **coniectum** hurl
cōnsilium, **cōnsili** *n.* plan, advice
cōnspectus, -ūs *m.* view, sight
cōstituō, -ere, **cōstitui**, **cōstitutum** decide, establish
cōsul, **cōsulis** *m.* consul
conveniō, -ire, **convēnī**, **conventum** come together, meet
convocō, -āre, -āvi, -ātum call together
cōpia, -ae *f.* supply; *pl.* troops
corōna, -ae *f.* wreath
corpus, **corporis** *n.* body
crās *adv.* tomorrow
Cuba, -ae *f.* Cuba
cum *conj.* when
cum *prep.* with
cupiō, **cupere**, **cupivī**, **cupitum** desire
cūr *adv.* why?
cūrō, -āre, -āvi, -ātum take care of, care for.
currō, **currere**, **cucurri**, **cursum** run

D

dē *prep.* down from, concerning
dēbeō, **dēbēre**, **dēbuī**, **dēbitum** owe, ought
dēfendō, -ere, **dēfendi**, **dēfensum** defend
dēfessus, -a, -um tired
deinde *adv.* then, next
dēlēō, -ēre, -ēvi, -ētum destroy
dēsiderō, -āre, -āvi, -ātum long for, desire greatly
deus, -i *m.* god
dexter, **dextra**, **dextrum** right
dicō, **dicere**, **dixi**, **dictum** say
diēs, **diēi** *m.* day
difficilis, -e difficult
diligenter *adv.* diligently
discēdō, -ere, **discessi**, **discessum** go away, depart
discipula, -ae *f.* pupil (girl)
discipulus, -i *m.* pupil (boy)

discō, discere, didici learn
 dispōnō, -ere, disposui, dispositum
     place at intervals
 diū *adv.* for a long time
 dividō, -ere, divisi, divisum divide
 do, dare, dedi, datum give
 dominus, -i *m.* master
 domus, -ūs *f.* home, house
 dōnum, -i *n.* gift
 dormiō, -ire, -ivi, -itum sleep
 dūcō, -ere, dūxi, ductum lead
 duo, duae, duo two
 dūrus, -a, -um hard
 dux, ducis *m.* leader

E

ē *prep.* out from, variant of ex
 ecce *interj.* behold!
 edō, ēsse, ēdi, ēsum eat
 ego, mei I
 enim *conj.* for
 eō, ire, ii or ivi, itum go
 epistula, -ae *f.* letter
 eques, equitis *m.* horseman, knight
 equus, equi *m.* horse
 errō, -āre, -āvi, -ātum wander
 et *conj.* and
 etiam *adv.* even, also
 Etrūscus, -i *m.* an Etruscan
 Eurōpa, -ae *f.* Europe
 ex *prep.* out from
 excipiō, -ere, excēpi, exceptum take
     out, take up, relieve, receive
 excitō, -āre, -āvi, -ātum rouse
 exemplum, -i *n.* example, sample
 exeō, -ire, -ii or -ivi, -itum go out
 exercitus, -ūs *m.* army
 expellō, -ere, expulsi, expulsum drive
     out
 explorātor, explorātōris *m.* scout
 expugnō, -āre, -āvi, -ātum take by
     storm, capture
 exspectō, -āre, -āvi, -ātum wait for,
     expect
 exsul, exsulis *m.* exile

F

fābula, -ae *f.* story
 facilis, facile easy
 faciō, facere, fēcī, factum make, do
 fāma, -ae *f.* fame
 fēlix, fēlicis happy, lucky
 fēmina, -ae *f.* woman
 fenestra, -ae *f.* window
 ferō, ferre, tuli, lātum bear
 ferus, -a, -um wild
 fidus, -a, -um faithful
 figūra, -ae *f.* form, shape
 filia, -ae *f.* daughter
 filius, fili *m.* son
 finis, finis *m.* end; *pl.* territory
 finitimus, -a, -um neighboring
 finitimus, -i *m.* a neighbor
 fiō, fieri, factus sum be made, be done,
     happen, become
 flōs, flōris *m.* flower
 flūmen, flūminis *n.* river
 fluō, fluere, fluxi flow
 fortis, forte brave, strong
 fortiter *adv.* bravely
 fortuna, -ae *f.* fortune
 frango, frangere, frēgi, frāctum break
 frāter, frātris *m.* brother
 frumentum, -i *n.* grain
 fuga, -ae *f.* flight
 fugiō, -ere, fūgi, fugitūrus flee

G

galea, -ae *f.* helmet
 Gallia, -ae *f.* Gaul
 Gallicus, -a, -um Gallic
 Gallus, -i *m.* a Gaul
 gēns, gentis *f.* tribe
 genus, generis *n.* birth, origin, kind
 gerō, -ere, gessi, gestum carry, man-
     age, wage (bellum)
 gladius, gladi *m.* sword
 grāmen, grāminis *n.* grass
 grātia, -ae *f.* thanks, gratitude

grātus, -a, -um pleasing
gravis, grave heavy, earnest
graviter *adv.* heavily, severely

H

habēō, *habēre*, *habuī*, *habitus* have
habitō, -āre, -āvi, -ātum live
hasta, -ae *f.* spear
heri *adv.* yesterday
heu *interj.* alas!
Hibernia, -ae *f.* Ireland
Hibernus, -i *m.* an Irishman
hic *adv.* here
hic, *haec*, *hoc* this
hiems, *hiemis* *f.* winter
Hispania, -ae *f.* Spain
Hispanus, -i *m.* a Spaniard
hodiē *adv.* today
homō, *hominis* *m.* man
honor, *honoris* *m.* honor
hōra, -ae *f.* hour
hortus, -i *m.* garden
hostis, *hostis* *m.* enemy
hūc *adv.* to this place

I

iaceō, -ēre, *iacui* lie
iaciō, *iacere*, *iēcī*, *iactum* throw
iaculum, -i *n.* javelin
iam *adv.* now, already
iānuā, -ae *f.* door
ibi *adv.* there
idem, *eadem*, *idem* the same
idōneus, -a, -um suitable
igitur *conj.* therefore
ignāvus, -a, -um cowardly
ignis, *ignis* *m.* fire
ille, *illa*, *illud* that
illūc *adv.* to that place, thither
imperātor, *imperātoris* *m.* general, commander
imperium, *imperī* *n.* command, power, control
imperō, -āre, -āvi, -ātum command

impetus, -ūs *m.* attack, charge
impiger, *impigra*, *impigrum* active, industrious
in *prep.* in, into
incipiō, -ere, *incēpi*, *inceptum* begin
incitō, -āre, -āvi, -ātum rouse, stir up
incola, -ae *m.* an inhabitant
inimicus, -a, -um unfriendly, hostile
inimicus, -i *m.* enemy
iniquus, -a, -um uneven, unfair
iniūria, -ae *f.* wrong
inquam *verb.* say
insigne, *insignis* *n.* badge, decoration
insula, -ae *f.* island
intellegō, *intellegere*, *intellēxi*, *intellectum* understand
inter *prep.* between, among
interdum *adv.* sometimes
intereā *adv.* meanwhile
interficiō, -ere, *interfēcī*, *interfectum* kill
intrā *prep.* within
intrō, -āre, -āvi, -ātum enter
invitō, -āre, -āvi, -ātum invite
ipse, *ipsa*, *ipsum* himself, herself, it-self

irātus, -a, -um angry
is, *ea*, *id* this; that; he, she, it
ita *adv.* so
Italia, -ae *f.* Italy
Italus, -i *m.* an Italian
itaque *conj.* therefore
iter, *itineris* *n.* journey, march
iterum *adv.* again
iubeō, *iubēre*, *iussī*, *iussum* order
iuvō, *iuvāre*, *iūvi*, *iūtum* help, aid

L

labor, *labōris* *m.* labor, toil
labōrō, *labōrāre*, *labōrāvī*, *labōrātum* work
lacrimō, -āre, -āvi, -ātum cry
laetitia, -ae *f.* happiness
laetus, -a, -um happy

lateō, -ēre, latuī lie hid
 Latinus, -a, -um Latin
 latrō, latrōnis *m.* robber
 lātus, -a, -um wide
 laudō, -āre, -āvī, -ātum praise
 lēgātus, -ī *m.* lieutenant, ambassador
 legiō, legiōnis *f.* legion
 legō, legere, lēgī, lēctum gather; catch
 (with eye or ear); read
 liber, libera, liberum free
 liber, librī *m.* book
 liberī, liberōrum *m. pl.* children
 lignum, -ī *n.* wood
 lilium, lilī *n.* lily
 lingua, -ae *f.* tongue, language
 locus, -ī *m.*; *pl.* loca, locōrum *n.* place
 longē *adv.* far away
 longus, -a, -um long
 lūna, -ae *f.* moon
 lūx, lūcis *f.* light

M

maestus, -a, -um sad
 magister, -trī *m.* teacher (man)
 magistra, -ae *f.* teacher (woman)
 magistrātus, -ūs *m.* public office; public official
 magnus, -a, -um great, large
 malus, -a, -um bad
 māne *adv.* early, in the morning
 maneō, manēre, mānsī, mānsum stay, remain
 manus, -ūs *f.* hand; band
 mare, maris *n.* sea
 māter, mātis *f.* mother
 maximē *adv.* especially
 medicīna, -ae *f.* remedy, medicine
 medicus, -ī *m.* physician
 medius, -a, -um middle, middle of
 memoria, -ae *f.* memory
 mēnsa, -ae *f.* table
 meus, -a, -um my, mine
 miles, militis *m.* soldier

mille *indeclin.* a thousand; *pl.* milia, milium
 minimē *adv.* by no means
 miser, misera, miserum miserable
 mittō, mittere, misi, missum send
 modus, -ī *m.* manner, kind
 moenia, moenium *n. pl.* walls, fortifications
 moneō, monēre, monuī, monitum warn, advise
 mōns, montis *m.* mountain
 mōnstrō, -āre, -āvī, -ātum point out
 mora, -ae *f.* delay
 morior, morī or morīrī, mortuus sum die
 moveō, movēre, mōvī, mōtum move
 mox *adv.* soon
 multus, -a, -um much; *pl.* many
 mūniō, -īre, -īvī, -ītum fortify
 mūrus, -ī *m.* wall

N

nam *conj.* for
 nārrō, -āre, -āvī, -ātum relate, tell
 natō, -āre, -āvī, -ātum swim
 nātūra, -ae *f.* nature
 nauta, -ae *m.* sailor
 nāvicula, -ae *f.* boat
 nāvigium, -ī *n.* boat
 nāvis, nāvis *f.* ship
 -ne enclitic sign of question
 necesse necessary
 necō, -āre, -āvī, -ātum kill
 neglegō, -ere, neglēxī, neglēctum neglect
 nēmō, nēminī (*dat.*), nēminem (*acc.*)
m. no one
 neque *conj.* and . . . not, nor; neque . . . neque neither . . . nor
 niger, nigra, nigrum black
 nihil nothing
 nisi *conj.* if not, unless
 nix, nivis *f.* snow
 nōbilis, -e well known, distinguished, noble

noctū at night
 nōlō, nōlle, nōluī be unwilling
 nōmen, nōminis *n.* name
 nōn *adv.* not
 nōsco, -ere, nōvī, nōtum know
 noster, nostra, nostrum our, ours
 nōtus, -a, -um known, famous
 novus, -a, -um new
 nox, noctis *f.* night
 nūbēs, nūbis *f.* cloud
 nūllus, -a, -um no, none
 numerus, -ī *m.* number
 numquam *adv.* never
 nunc *adv.* now
 nūntius, -ī *m.* messenger; message

O

obscurus, -a, -um dark, obscure
 occidō, -ere, occidī, occisum cut down, kill
 occupō, -āre, -āvī, -ātum seize
 oculus, -ī *m.* eye
 officium, -ī *n.* (work-doing), duty
 ōlim *adv.* at that time; once upon a time
 omnis, omne all, every
 oppidum, -ī *n.* town
 oppugnō, -āre, -āvī, -ātum attack
 ōrnō, -āre, -āvī, -ātum adorn
 ostendō, -ere, ostendī, ostentum show

P

paene *adv.* almost
 parātus, -a, -um prepared, ready
 pārēō, -ēre, parui obey
 parō, parāre, parāvī, parātum prepare
 pars, partis *f.* part
 parvus, -a, -um small
 pater, patris *m.* father
 patria, -ae *f.* fatherland
 pauci, -ae, -a few, a few
 pāx, pācis *f.* peace
 pecūnia, -ae *f.* money

pellō, -ere, pepulī, pulsum drive
 per *prep.* through
 periculōsus, -a, -um dangerous
 periculum, -ī *n.* danger
 perterreō, -ēre, -ui, -itum terrify thoroughly
 perveniō, -ire, pervēnī, perventum come through, arrive
 pēs, pedis *m.* foot
 petō, -ere, petivī or petiī, petitum seek
 pictūra, -ae *f.* picture
 pilum, -ī *n.* javelin
 poēta, -ae *m.* poet
 pōnō, -ere, posuī, positum place, put, pitch (castra)
 pōns, pontis *m.* bridge
 populus, -ī *m.* a people
 porta, -ae *f.* gate
 portō, portāre, portāvī, portātum carry
 portus, -ūs *m.* harbor
 possum, posse, potui be able
 post *prep.* after, behind
 postea *adv.* afterward
 posterus, -a, -um next, later
 postulō, -āre, -āvī, -ātum demand
 praeda, -ae *f.* booty
 praemium, -ī *n.* reward
 premō, -ere, pressī, pressum press, press hard
 primus, -a, -um first
 prō *prep.* in front of, in behalf of
 probō, -āre, -āvī, -ātum prove; approve
 prōcēdō, -ere, prōcessī, prōcessum go forward
 proelium, -ī *n.* battle
 prope *prep.* near
 properō, -āre, -āvī, -ātum hasten
 propter *prep.* on account of, because of
 prōspectō, -āre, -āvī, -ātum look forth
 publicus, -a, -um public
 puella, -ae *f.* girl
 puer, -ī *m.* boy
 pugnō, -āre, -āvī, -ātum fight

pulcher, pulchra, pulchrum beautiful
putō, putāre, putāvī, putātum think

Q

quaestor, quaestōris *m.* quaestor, treasurer
quālis, -e of what sort?
quam *conj.* how! as; than
quamquam *conj.* although
quandō *adv. and conj.* when? when; since
quantus, -a, -um how great
quattuor four
-que *conj.* and
quī, quae, quod who, which, that
quidam, quaedam, quoddam a certain
quiēs, quiētis *f.* rest, quiet, sleep
quis, quid who? what?
quō to which, whither
quod *conj.* because
quoque *adv.* also
quot how many?

R

rapiō, -ere, rapuī, raptum seize
recipiō, -ere, recēpī, receptum take back, receive
redeō, -ire, -iī or -ivī, -itum go back, return
rēgnum, -i *n.* kingship, kingdom
regō, -ere, rēxī, rēctum rule
relinquō, -ere, reliquī, relictum leave, abandon
reliquus, -a, -um remaining, rest of
repellō, -ere, reppulī, repulsum drive back
reperiō, -ire, repperī, repertum find
rēs, rei *f.* thing
respondeō, respondēre, respondi, respōnsum reply
restituō, -ere, restitui, restitūtum restore
rēx, rēgis *m.* king
Rhēnus, -i *m.* the Rhine
ripa, -ae *f.* bank (of river)

rogō, -āre, -āvī, -ātum ask
Rōma, -ae *f.* Rome
Rōmānus, -a, -um Roman
rosa, -ae *f.* rose
ruīna, -ae *f.* downfall, collapse, ruin
rūs, rūris *n.* country

S

saepe *adv.* often
saevus, -a, -um fierce, savage
sagitta, -ae *f.* arrow
sagittārius, -i *m.* archer
saltō, -āre, -āvī, -ātum dance
salūs, salūtis *f.* safety
salūtō, -āre, -āvī, -ātum greet, salute
salvē, salvēte hail
sapiēns, sapientis wise
satis enough
saxum, -i *n.* rock
schola, -ae *f.* school
sciō, scīre, scivī, scītum know
scribō, scribere, scripsi, scriptum write
scūtum, -i *n.* shield
secundus, -a, -um second
secūris, -is *f.* ax
sed *conj.* but
sedeō, sedēre, sēdī, sessum sit
semper *adv.* always
sentio, -ire, sēnsi, sēnsu feel
septem seven
sērō *adv.* late, too late
sērus, -a, -um late
servō, -āre, -āvī, -ātum save
servus, -i *m.* slave, servant
sī *conj.* if
sic *adv.* so
Sicilia, -ae *f.* Sicily
signum, -i *n.* sign, signal, standard
silēō, silēre, siluī be silent
silva, -ae *f.* woods, forest
sine *prep.* without
sinister, sinistra, sinistrum left
sinō, -ere, sivi or sii, situm permit

socius, -i *m.* ally
 sōlus, -a, -um alone, only
 somnus, -i *m.* sleep
 sonitus, -ūs *m.* sound
 soror, sorōris *f.* sister
 spectō, -āre, -āvi, -ātum look at
 spērō, -āre, -āvi, -ātum hope
 splendidus, -a, -um shining
 stabulum, -i *n.* (standing-place), stall,
 stable

statim *adv.* immediately
 stella, -ae *f.* star
 stō, stāre, steti, stātūrus stand
 sub *prep.* under, from under, up to
 subitō *adv.* suddenly
 succēdō, -ere, successi, successum
 go up to, come next, succeed
 sui *gen.* case of himself, of herself, of
 itself; of themselves
 sum, esse, fui, futūrus be
 summus, -a, -um highest; top of
 sūmō, -ere, sūmpsī, sūmptum take
 up, take
 superō, -āre, -āvi, -ātum overcome
 superus, -a, -um above, upper
 suus, -a, -um his (own), her (own), its
 (own), their (own)

T

tabernāculum, -i *n.* tent
 tam *adv.* so
 tamen *conj.* however, nevertheless
 tandem *adv.* at last
 tantus, -a, -um so great
 tardus, -a, -um slow, lingering
 tēctum, -i *n.* house
 tegō, tegere, tēxi, tēctum cover
 tēlum, -i *n.* weapon
 tempus, temporis *n.* time
 teneō, tenēre, tenui, tentum hold
 tergum, -i *n.* back
 terra, -ae *f.* land
 tertius, -a, -um third
 timeō, -ēre, timui fear

timidus, -a, -um fearful, timid
 tōtus, -a, -um whole
 trāns *prep.* across
 trānseō, -ire, -iī or -ivi, -itum go across
 trēs, tria three
 tū, tui you
 tum *adv.* then
 tūtus, -a, -um safe
 tuus, -a, -um your, yours

U

ubi *adv.* where?
 ubi *conj.* when, where
 ubique *adv.* everywhere
 ulterior, ulterius farther
 umbra, -ae *f.* shade
 umquam *adv.* ever
 undique *adv.* from all sides; on all
 sides
 ūnus, -a, -um one
 urbs, urbis *f.* city
 usque *adv.* all the way, up to
 ut *conj.* as, when
 uter, utra, utrum which (of two)?
 uterque, utraque, utrumque each (of
 two)

V

valeō, valēre, valui, valitūrus be
 strong; valē, valēte farewell
 validus, -a, -um strong
 vāllum, -i *n.* earthworks
 vāstō, -āre, -āvi, -ātum lay waste
 veniō, venīre, vēni, ventum come
 vertō, -ere, verti, versum turn
 vesper, vesperi *m.* evening
 vester, vestra, vestrum your, yours
 (referring to more than one person)
 via, -ae *f.* road
 victōria, -ae *f.* victory
 videō, vidēre, vidī, vīsum see; *pass.*
 seem
 vigil, vigilis *m.* watchman
 vigilia, -ae *f.* watch

vincō, -ere, vīcī, victum conquer
vinculum, -ī n. bond, chain
vir, virī m. man
virtūs, virtūtis f. manliness, courage
vis, vis f. force, strength, energy
visitō, -āre, -āvī, -ātum visit

vita, -ae f. life
vocō, -āre, -āvī, -ātum call
volō, velle, voluī wish
vōx, vōcis f. voice
vulnerō, -āre, -āvī, -ātum wound

SPECIAL VOCABULARY FOR SĀTURNĀLIA

bibō, -ere, bibī, pōtum drink
cēreus, -ī m. wax taper
Christus, -ī m. Christ
December, -bris, -bre of December
fēriæ, -ārum f. holidays, festivals
flamma, -ae f. flame
Iānuārius, -a, -um of January
iō interj. ho, hurrah
Kalendæ, -ārum f. Kalends

lūdus, -ī m. game
mēnsis, -is m. month
nāscor, nāscī, nātus sum be born
Sāturnālia, -iōrum n. Saturnalia, the
 festival of Saturn
septimus, -a, -um seventh
sigilla, -ōrum n. little figures
Sigillāria, -ōrum n. feast of images
toga, -ae f. toga, the garment worn by
 the Roman citizen

YB 36253

915245

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

